

Het surveyklimaat in Vlaanderen

Een analyse op basis van de SCV-surveys

Sara Barbier - Geert Loosveldt - Ann Carton

Het surveyklimaat in Vlaanderen

Een analyse op basis van de SCV-surveys

Sara Barbier - Geert Loosveldt - Ann Carton

Samenstelling

Departement Kanselarij en Bestuur
Studiedienst van de Vlaamse Regering
Ann Carton

KU LEUVEN

KU Leuven - Centrum voor Sociologisch Onderzoek
Surveymethodologie:
Sara Barbier
Geert Loosveldt

Review

Jan Pickery

Verantwoordelijke uitgever

Josée Lemaître
Administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 – bus 23
1000 Brussel

Druk

Het Facilitair Bedrijf

Depotnummer

D/2015/3241/231
ISBN 9789040303715

Inhoudsopgave

1. Surveyklimaat.....	5
2. Observaties betreffende het surveyklimaat.....	6
3. Survey Sociaal-Culturele verschuivingen in Vlaanderen.....	7
4. Onderzoeksvragen en methoden.....	8
5. Resultaten.....	9
5.1. Veranderende designkenmerken.....	9
5.1.1. Populatieomschrijving.....	10
5.1.2. Steekproefprocedure.....	10
5.1.3. De contactprocedure.....	11
5.1.3.1. Minimum aantal contactpogingen.....	11
5.1.3.2. Refusal conversion.....	11
5.1.4. Besluit veranderende designkenmerken.....	13
5.2. Indicatoren van het organisatorische niveau van het surveyklimaat.....	14
5.2.1. Aantal ingezette interviewers.....	14
5.2.2. Duur van het veldwerk.....	15
5.2.3. Kostprijs veldwerk.....	15
5.2.4. Besluit organisatorisch niveau surveyklimaat.....	17
5.3. Coderingen en classificaties.....	17
5.3.1. Bepaling van de eindcodering voor elke steekproefeenheid.....	17
5.3.2. Priority codering.....	19
5.3.3. Classificatie van AAPOR en van Groves.....	20
5.4. Indicatoren van het individuele niveau van het surveyklimaat.....	24
5.4.1. Aantal afgewerkte interviews en het aantal adressen per surveyjaar.....	24
5.4.2. Non-respons indicatoren.....	24
5.4.2.1. Outcome rates.....	25
5.4.2.2. Resultaat eerste contactpoging.....	27
5.4.2.3. Gemiddeld aantal contactpogingen per respondent.....	27
5.4.2.4. De reden waarom respondenten hun deelname weigeren.....	28
5.4.2.5. Non-respons drop-off vragenlijst.....	30
5.4.2.6. Besluit non-response indicatoren.....	31
5.4.3. Contrast tussen respondenten en non-respondenten.....	32
5.4.4. De houding van de respondent ten aanzien van surveys.....	33
5.4.4.1. Hoe aangenaam vond u het interview waaraan u hebt meegewerkt?.....	34
5.4.4.2. Hoe moeilijk vond u het om de vragen te beantwoorden?.....	36

5.4.4.3. Wat vond u van de duur van het interview?	37
5.4.4.4. Zo u weigeren of nog eens meewerken aan een gelijkaardig interview?	38
5.4.4.5. Opinions over surveys	40
5.4.4.6. Besluit over de houding van de respondent ten aanzien van surveys	53
5.4.5. Besluit individuele niveau surveyklimaat.....	54
6. Algemeen besluit.....	54
7. Referenties	56
8. Lijst van basisdocumentaties en procesevaluaties 1996-2013.....	57

Lijst van tabellen

Tabel 1	Refusal conversion 2007-2013	12
Tabel 2	Uitbestede kostprijs veldwerk ten opzichte van surveyjaar	16
Tabel 3	Voorbeeld contactmatrix.....	18
Tabel 4	Priority codering N (%)	19
Tabel 5	Priority codering detail omzetting	20
Tabel 6	SVR-codering 2000-2013 met AAPOR-labels.....	21
Tabel 7	AAPOR-classificatie 2000-2013.....	22
Tabel 8	SVR-classificatie 1996-1999 ondergebracht in de classificatie van Groves.....	23
Tabel 9	Classificatie Groves 1996-1999	24
Tabel 10	Outcome rates voor elk surveyjaar (%)	26
Tabel 11	Reden van weigering (%).....	29
Tabel 12	Respons drop-off vragenlijst.....	31
Tabel 13	Minimum, gemiddelde, maximum en standaarddeviatie van de gewichten	32
Tabel 14	Hoe aangenaam vond u in het algemeen het interview waaraan u hebt meegewerkt?.....	35
Tabel 15	In het algemeen genomen, hoe moeilijk vond u het om de vragen te beantwoorden?	36
Tabel 16	Wat vond u van de duur van het interview?	37
Tabel 17	Zou u weigeren of nog eens meewerken aan een gelijkaardig interview?	39
Tabel 18	De resultaten zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen.....	41
Tabel 19	De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig.....	42
Tabel 20	Dergelijke onderzoeken zijn voor de deelnemers een verspilling van tijd.....	43
Tabel 21	Via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken.....	44
Tabel 22	Dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen.....	45
Tabel 23	Iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken	46
Tabel 24	Mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken	48
Tabel 25	De overheid krijgt een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking	49
Tabel 26	Factoranalyse: Kaiser MSA en eigenvalues	50
Tabel 27	Items voor Factor 1 en Factor 2.....	50
Tabel 28	Gestandaardiseerde Cronbachs alfa's	51
Tabel 29	Gemiddelde, minimum en maximum van onderlinge correlaties.....	52
Tabel 30	Samenvattende scores voor de twee factoren.....	52
Tabel 31	Samenhang tussen terugsturen van de drop-off vragenlijst en survey cost/value.....	53

Lijst van figuren

Figuur 1	Het surveyklimaat	9
Figuur 2	Aantal afgewerkte interviews en het aantal adressen ten opzichte van het surveyjaar	12
Figuur 3	Aantal ingezette interviewers ten opzichte van het surveyjaar, met referentielijn 100	14
Figuur 4	De duur van het veldwerk (aantal dagen) ten opzichte van het surveyjaar	15
Figuur 5	Uitbestede kostprijs veldwerk ten opzichte van het surveyjaar, met regressielijnen	17
Figuur 6	Outcome rates ten opzichte van surveyjaar, met regressielijnen	26
Figuur 7	Percentage eerste contacten dat resulteert in een afgewerkt interview of een afspraak	27
Figuur 8	Gemiddeld aantal contactpogingen van de eerste interviewer per surveyjaar	28
Figuur 9	Respons drop-off vragenlijst, met regressielijnen	30
Figuur 10	Gewichten ten opzichte van surveyjaar, met regressielijnen	33
Figuur 11	Hoe aangenaam vond u in het algemeen het interview waaraan u hebt meegewerkt?	36
Figuur 12	In het algemeen genomen, hoe moeilijk vond u het om de vragen te beantwoorden?	37
Figuur 13	Wat vond u van de duur van het interview?	38
Figuur 14	Reële interviewduur in minuten ten opzichte van het surveyjaar, met regressielijn	38
Figuur 15	Zou u weigeren of nog eens meewerken aan een gelijkaardig interview?	39
Figuur 16	Percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst terugstuurt, met regressielijnen	40
Figuur 17	De resultaten zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen	41
Figuur 18	De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig	42
Figuur 19	Dergelijke onderzoeken zijn voor de deelnemers een verspilling van tijd	43
Figuur 20	Via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken	45
Figuur 21	Dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen	46
Figuur 22	Iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken	47
Figuur 23	Mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken	48
Figuur 24	De overheid krijgt een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking	49
Figuur 25	Factorplot 2004	51

Het surveyklimaat in Vlaanderen: een analyse op basis van de SCV-surveys

Surveys zijn een gangbare vorm van onderzoek wanneer men informatie wil bekomen over opinies, attitudes, voorkeuren of gedragingen van een grote groep mensen. Ze worden in de commerciële, wetenschappelijke en overheidssector gebruikt. De representativiteit van de steekproef is een belangrijke voorwaarde indien men op basis van de resultaten van de bevraging een veralgemening wil kunnen maken naar de populatie. Er moet bij de steekproeftrekking aandacht zijn voor de heterogeniteit van de populatie. Deze moet terug te vinden zijn in de steekproef, zeker wat betreft de respondentkenmerken waarvan verwacht wordt dat ze de resultaten beïnvloeden. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld leeftijd, geslacht, opleidingsniveau...

Een representatieve steekproef die tot stand komt op basis van een toevalselectie van eenheden uit de populatie, biedt jammer genoeg nog geen zekerheid over de representativiteit van de gerealiseerde steekproef. Niet alle geselecteerde respondenten nemen immers effectief deel aan het onderzoek. Sommigen weigeren hun deelname, anderen kunnen niet deelnemen wegens ziekte of zijn niet te contacteren wegens vakantie of verhuis. Indien de non-respondenten in vergelijking met de respondenten een duidelijk verschillend profiel hebben voor inhoudelijk belangrijke kenmerken, kan er een vertekening in de onderzoeksresultaten ontstaan. Daarom is het belangrijk om aandacht te hebben voor het profiel van de groep steekprofeenheden waarvan er geen informatie verzameld kan worden. Hebben weigeraars een bepaald profiel? Hebben mensen die niet te contacteren zijn een bepaald type van arbeidssituatie of gezinssamenstelling? Wat zijn de redenen waarom mensen deelname weigeren? In welke mate en op welke manier kunnen we daar als onderzoekers invloed op uitoefenen? Indien we kijken naar de voorbije decennia, is er dan een verandering in de non-respons cijfers of in het profiel van de weigeraars? Zijn er de laatste jaren meer of minder mensen die niet kunnen deelnemen omwille van ziekte?

Een antwoord op deze vragen kan ons als onderzoekers helpen om de kwaliteit van onze dataverzameling te verbeteren. Dit probeert men te doen door het in kaart brengen van het 'surveyklimaat'.

1. Surveyklimaat

Surveyklimaat is een multi-dimensioneel concept. Het bevat zowel kenmerken op het individuele als op het maatschappelijke niveau. Daarnaast zijn organisatorische kenmerken mee bepalend voor het klimaat. Wat betreft het *individuele niveau* kan men denken aan de bereidheid van respondenten om deel te nemen aan surveys, de redenen die respondenten opgeven bij het weigeren van hun medewerking, het belang dat ze hechten aan en het vertrouwen dat ze hebben in de resultaten van surveys of ervaringen die respondenten reeds gehad hebben met eerdere surveys. Op het *maatschappelijke niveau* is het surveyklimaat zichtbaar in de hoeveelheid surveys die georganiseerd worden, hun inhoud, de manier waarop resultaten gepresenteerd worden in de media, de privacywetgeving of de publieke opinie over surveys. Met betrekking tot de *organisatorische aspecten* kan gedacht worden aan de gangbare wijze waarop surveys georganiseerd worden, welke inspanningen gedaan worden om mensen te stimuleren om mee te werken en de kwaliteit van de data te kunnen blijven garanderen, de training en ervaring van de interviewer of het aantal contactpogingen.

Het surveyklimaat in kaart brengen, is geen eenvoudige zaak daar er veel verschillende aspecten in vervat zitten en deze op hun beurt niet steeds gemakkelijk kwantificeerbaar zijn. Hoe kan de publieke opinie over surveys objectief gemeten worden? Hoe meet je de bereidheid van respondenten om deel te nemen aan surveys? Bovendien staan al deze aspecten ook in interactie met elkaar. Respondentervaringen met eerdere surveys zullen beïnvloed zijn door de specifieke interviewer en door het opzet van de survey. De persoonlijke mening van respondenten over het belang en het nut van surveys voor een samenleving wordt beïnvloed door de berichtgeving over de resultaten van opinieonderzoek. Om een idee te krijgen van het surveyklimaat is het belangrijk om deze verschillende facetten en hun onderlinge samenhang in kaart te brengen. Verschillende onderzoekers, zowel in Europa als in Amerika, hebben dit reeds gedaan.

2. Observaties betreffende het surveyklimaat

In de literatuur vinden we vooral studies op het niveau van de individuele respondentkenmerken en de evolutie van de response rates.

Bij sommige Europese onderzoekers leeft het idee dat de bereidheid van respondenten om deel te nemen aan surveys de voorbije jaren gedaald is, met andere woorden: dat het surveyklimaat verslechterd is. Ze steunen daarbij echter op niet-recente bronnen. Volgens de Heer (1999) en de Leeuw & de Heer (2002) stijgen de non-response rates en moeten er steeds meer inspanningen geleverd worden om respondenten overtuigd te krijgen om deel te nemen aan een survey. Ook Loosveldt & Storms (2003) beschrijven een negatieve evolutie van indicatoren van het surveyklimaat. Over een periode van drie jaar (2000-2002) zien ze een zwakke tendens naar een minder positieve houding ten aanzien van surveys. De geloofwaardigheid van de resultaten en de zinvolheid van het onderzoek worden minder positief geëvalueerd in 2002 dan in 2000. Daarnaast stellen ze ook een verdubbeling vast van de weigering om in de toekomst opnieuw aan gelijkaardig onderzoek deel te nemen, van 9% naar 18%. Deze vaststellingen worden bevestigd door Loosveldt en Storms (2008). Ze vinden een samenhang tussen de houding van respondenten ten opzichte van surveys en de bereidheid om in de toekomst opnieuw deel te nemen aan gelijkaardige surveys. Respondenten die meer belang hechten aan de waarde van de onderzoeksresultaten, meer plezier hebben bij hun deelname aan surveys, zich minder zorgen maken over hun privacy en hun deelname minder als inspannend en tijdrovend ervaren, hebben een grotere bereidheid om in de toekomst opnieuw deel te nemen aan gelijkaardige surveys. Deze houding gaat ook samen met minder twijfel over hun deelname aan het huidige onderzoek. De observatie dat een positievere houding ten aanzien van surveys samengaat met een grotere bereidheid tot deelname aan een survey, samen met de negatieve evolutie in de houding ten aanzien van surveys, geeft geen positieve prognose voor de response rates van toekomstige surveys.

Deze negatieve evolutie van het surveyklimaat beperkt zich niet tot Europa. Kim, Gershenson, Glaser en Smith (2011) beschrijven de evolutie van het Amerikaanse surveyklimaat. De mate waarin respondenten hun deelname aan een survey zien als een interessante ervaring en als iets in hun eigen voordeel, daalt. Hun bezorgdheid over hun privacy en het idee dat surveys tijdsverspilling zijn, blijven echter stabiel doorheen de tijd. De evaluatie van de eerlijkheid en de ethische normen van de interviewers is stabiel maar het vertrouwen in de interviewers neemt wel af. Surveys worden als minder nuttig en hun resultaten als minder geloofwaardig geëvalueerd. Het percentage respondenten dat aangeeft dat ze in de voorbije 12 maanden hun deelname aan een survey geweigerd hebben, stijgt aanzienlijk. Ook voor het Amerikaanse surveyklimaat signaleren een

aantal indicatoren een duidelijke, negatieve trend. Echter naast al deze negatieve vooruitzichten, zijn er ook een aantal indicatoren die een stabiel patroon vertonen. Dit nuanceert de gedachte van het alom verslechterende surveyklimaat.

Deze nuancering komt er ook voor het Europese surveyklimaat. Wanneer we kijken naar de resultaten van de eerste zes rondes van het ESS (2002-2013) blijven de non-response rates gemiddeld gezien voor alle landen samen constant doorheen de verschillende rondes. Verder zijn er duidelijke verschillen tussen de landen wat betreft hun nonresponse rates en de evolutie hiervan doorheen de jaren (Beullens, Stoop, Loosveldt & Vandenplas, 2014). Dit gegeven maakt het beeld over de evolutie van het surveyklimaat minder pessimistisch.

Samenvattend kunnen we stellen dat de evolutie van het surveyklimaat niet eenduidig is. Afhankelijk van de studie waarop de gegevens gebaseerd zijn en van de gebruikte indicatoren zien we een negatieve of een stabiele trend. Deze verschillende bevindingen doen vermoeden dat (non-) responscijfers en de houding van respondenten ten opzichte van surveys beïnvloed worden door de inhoud en het design van de specifieke survey. Bevindingen van verschillende surveys zijn daardoor niet direct onderling vergelijkbaar. Dit bemoeilijkt het in kaart brengen van de veranderingen in het surveyklimaat.

Om deze veranderingen toch scherper in beeld te kunnen brengen, is het nodig om de evolutie van de indicatoren van het surveyklimaat te bestuderen op basis van één survey die reeds voor een lange periode bij dezelfde populatie uitgevoerd wordt. Op die manier worden de surveykenmerken constant gehouden en kunnen we nagaan of, in vergelijkbare omstandigheden, bepaalde aspecten van het surveyklimaat veranderd zijn. We vinden deze mogelijkheid bij de survey 'Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen' (SCV-survey) van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR). De eerste ronde hiervan vond plaats in 1996. De survey wordt jaarlijks georganiseerd en in 2013 vond reeds de 18^e editie plaats. Er zijn dus gegevens van een groot aantal surveyjaren beschikbaar. Elk jaar worden hetzelfde onderzoeksopzet, dezelfde veldwerkprocedures en definities van concepten gebruikt vanuit dezelfde setting. Dit vergroot de onderlinge vergelijkbaarheid van de data. Deze survey biedt ons dus de unieke mogelijkheid om eventuele veranderingen in het surveyklimaat te onderzoeken over een periode van 18 jaar op basis van een en dezelfde studie. Er kan onder andere gekeken worden naar de evolutie van de response rates, de cooperation rates, de refusal rates en de contact rates. De survey bevat ook een meting van de houding van de respondent ten opzichte van surveys. Ook hiervan kan de evolutie doorheen de jaren bekeken worden.

3. Survey Sociaal-Culturele verschuivingen in Vlaanderen

De SCV-survey is een survey bij een representatieve steekproef van de Nederlandstalige bevolking in het Vlaamse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die peilt naar waarden, opvattingen en overtuigingen met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's. Deze survey wordt jaarlijks georganiseerd door de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) met steeds veel aandacht en zorg voor de kwaliteit van het veldwerk en de data. Elk jaar dienen 1500 enquêtes gerealiseerd te worden binnen de vastgestelde onderzoekspopulatie. De steekproeftrekking gebeurt op basis van het Rijksregister. De resultaten van de survey zijn een rijke bron van informatie voor beleidsvoorbereiding en -evaluatie en voor wetenschappelijk onderzoek omtrent maatschappelijke ontwikkelingen.

De SVR staat in voor het steekproefdesign, de vragenlijstconstructie, de methodologische ondersteuning en de evaluatie van de kwaliteit van de dataverzameling, de opmaak van de basisdocumentatie en een gedocumenteerd databestand. Een begeleidingscommissie samengesteld uit surveymethodologen van de verschillende Vlaamse universiteiten zorgt voor de methodologische en wetenschappelijke ondersteuning. De eigenlijke dataverzameling wordt steeds uitbesteed aan een marktonderzoeksbureau. Er werd reeds met vier marktonderzoeksbureaus samengewerkt, waarbij TNS Dimarso en GfK Significant de meest voorkomende zijn. In de eerste jaren werd er per jaar een bestek opgesteld. Sinds 2005 wordt er gewerkt met een bestek voor twee jaren. In 1996, 1997, 1999, 2000, 2003, 2004, 2005-2006 en 2009-2010 gebeurde de dataverzameling door TNS Dimarso. GfK Significant verzorgde de dataverzameling in 2002, 2007-2008, 2011-2012 en 2013-2014. In 1998 viel de dataverzameling onder de verantwoordelijkheid van INRA/Marketing Unit en in 2001 onder Field Research.

De SCV-vragenlijst bestaat uit drie delen. Het eerste, vaste gedeelte bevat vragen over sociaal-demografische kenmerken, sociale netwerken, lidmaatschap van verenigingen, participatie aan culturele activiteiten en vrijetijdsbesteding. De vragen van de thema's van het tweede gedeelte worden om de twee tot drie jaar herhaald en in het derde deel is er ruimte voor vragen rond een actueel beleidsrelevant thema. Voorbeelden van thema's die reeds aan bod kwamen zijn gendergelijkheid, informele zorg en mantelzorg, milieu en mobiliteit, pensioenen, kindwens, ICT en internet, politiek en overheid, ... De vragenlijst wordt afgenomen via een face-to-face-interview bij de respondenten thuis. Vanaf 2003 gebruiken de interviewers een laptop om de antwoorden van de respondenten te registreren (CAPI). Om de duur van het interview te beperken, wordt er in 2002 en vanaf 2004 ook nog gewerkt met een schriftelijke drop-off vragenlijst. De respondenten krijgen na het mondelinge interview een vragenlijst die ze achteraf kunnen invullen en terugsturen.

4. Onderzoeksvragen en methode

Na een korte schets van de SCV-survey, kunnen we nu kijken naar welke indicatoren ons iets kunnen vertellen over mogelijke veranderingen in het Vlaamse surveyklimaat.

In eerste instantie gaan we na welke *designkenmerken*, die relevant zijn voor de indicatoren van het surveyklimaat, er in de loop van de jaren veranderd zijn.

- Zijn er wijzigingen in de populatieomschrijving?
- Zijn er wijzigingen in de steekproefprocedure?
- Zijn er wijzigingen in de contactprocedure?

Daarna bekijken we het surveyklimaat op *het organisatorische niveau*. Hierbij focussen we ons op de geleverde inspanningen met betrekking tot het veldwerk.

- Verandert het aantal ingezette interviewers en de duur van de veldwerkperiode?
- Hoe evolueert het financiële plaatje?

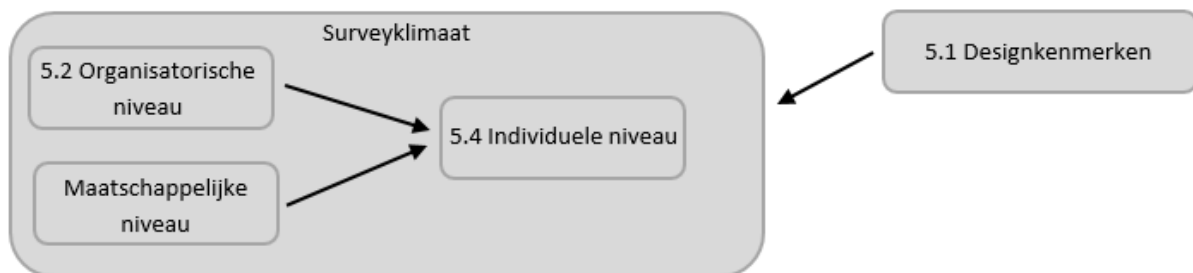
Vervolgens bekijken we *het individuele niveau* van het surveyklimaat.

- Wat is de evolutie van de outcome rates (response rate, cooperation rate, refusal rate en contact rate)?
- Hoe evolueert het resultaat van de eerste contactpoging?
- Blijft het gemiddeld aantal contactpogingen onveranderd?
- Wat gebeurt er doorheen de jaren met de respons op de drop-off vragenlijsten?

- Vergroot het verschil tussen respondenten en non-respondenten?
- Welke veranderingen zijn er in de houding van de respondent ten aanzien van de SCV-survey?

Er wordt gekeken of de veranderende designkenmerken een invloed gehad hebben op de evolutie van de indicatoren van het surveyklimaat. Verder wordt er ook gekeken naar de onderlinge samenhang van de surveyklimaatindicatoren. Meer bepaald zullen we kijken naar de invloed van het organisatorische niveau op het individuele niveau. Bij het bekijken van al deze invloeden, biedt figuur 1 houvast. Het maatschappelijke niveau van het surveyklimaat valt buiten het bestek van deze tekst.

Figuur 1: het surveyklimaat

We beantwoorden deze vragen op basis van een meta-analyse van de basisdocumenten en de procesevaluaties van 1996 tot 2013 (Zie sectie 8 voor volledige lijst) en van de contactdata van 2000 tot 2013. Er zijn geen contactdata beschikbaar van 1996 tot 1999.

5. Resultaten

We bespreken achtereenvolgens de veranderende designkenmerken, de organisatorische indicatoren van het surveyklimaat, de gebruikte coderingen en classificaties en de individuele indicatoren van het surveyklimaat.

5.1. *Veranderende designkenmerken*

Hoewel de 18 edities van de SCV-survey zeer gelijkaardig zijn, zijn er doorheen de jaren toch kleine veranderingen in het design geweest. Ervaringen met de uitvoering van voorgaande edities van een onderzoek bieden steeds een goede leerschool om het toekomstige onderzoek te verbeteren. Bij de vaststelling van moeilijkheden kan het proces bijgestuurd worden. Het is dan ook belangrijk om na te gaan welke veranderingen er geweest zijn in het design en hoe deze samenhangen met de indicatoren van het surveyklimaat. Wanneer een bepaalde indicator een verandering aangeeft, kan er gekeken worden of dit wijst op een verandering in het surveyklimaat zelf of dit veroorzaakt wordt door een designwijziging. Er zijn wijzigingen in de populatieomschrijving, de steekproefprocedure en de contactprocedure.

5.1.1. Populatieomschrijving

De populatie waarover de SVR uitspraken wenst te doen, betreft de Nederlandstalige bevolking van het Vlaams Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de voorbije periode van 18 jaar zijn er veranderingen in de populatieomschrijving wat betreft de leeftijdsgrenzen. De eerste jaren (1996-1999) werden Vlamingen van 16 tot 75 jaar beoogd. Vanaf 2000 werd de bovengrens opgetrokken tot 85 jaar en vanaf 2001 werd de ondergrens opgetrokken tot 18 jaar. Er was geen bovengrens voor de leeftijd meer vanaf 2009.

Ook de benadering van nationaliteit is aan verandering onderhevig. In 1996-1997 en 2000-2008 werden enkel personen met de Belgische nationaliteit tot de populatie gerekend. In 1998-1999 en vanaf 2009 maakten ook personen met een andere nationaliteit deel uit van de beoogde populatie. Deze veranderingen zouden een negatief effect op de response rates kunnen hebben. Bij een groter aandeel oudere personen en niet-Belgische personen is de kans op steekproefeenheden die niet kunnen meewerken omwille van hun gezondheid en/of een taalbarrière groter.

5.1.2. Steekproefprocedure

Wat betreft de steekproefprocedure, is er één duidelijke verandering aanwezig, namelijk het afschaffen van het werken met vervangadressen.

In de eerste acht rondes werd er gewerkt met steekproeven met vervangadressen. Het steekproefplan voorzag in een selectie van gemeenten en sets per gemeente volgens het principe van een toevallige tweetrapssteekproef met gelijke kansen voor de elementaire steekproefeenheden (personen), proportioneel voor de vijf Vlaamse provincies (N=1460) en met een afzonderlijk steekproefplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (N=40). De steekproef was strikt toevallig ingedeeld in sets van meestal 10 eenheden. Per effectieve set werden drie reserve sets voorzien. Sommige jaren werden er extra reserve sets voorzien voor de gemeenten in Antwerpen (4 reserves) en Brussel (9 reserves).

Vanaf 2004 wordt er niet langer gewerkt met steekproeven met vervangadressen. Dit betekent dat de verwachte non-respons al mee opgenomen werd in de berekening van de steekproefgrootte. Zowel pragmatische redenen (duur veldwerkperiode, moeilijk handhaven van strikte veldwerkcontrole) als de wil om aan te sluiten bij internationale standaardpraktijken, hebben een rol gespeeld bij het tot stand komen van deze verandering. Vanaf 2004 werd er gewerkt met een gestratificeerde tweetrapssteekproef. Stratificatie gebeurde op basis van regio (vijf Vlaamse provincies en Brussel). Bij de toevallige tweetrapssteekproef vormden clusters gelokaliseerd in postcodes de primaire steekproefeenheden. Het aantal clusters voor elke provincie was proportioneel aan de bevolkingsomvang. Het aantal clusters in een postcode was afhankelijk van het toeval waarbij de kans proportioneel was aan de bevolkingsomvang. De secundaire steekproefeenheden waren de individuen. De uiteindelijke steekproefomvang werd vanaf 2004 bepaald door oversampling op basis van differentiële regio non-respons.

Het idee bij het werken met vervangadressen is dat men een sample-unit die geen afgewerkt interview opgeleverd heeft, vervangt door een gelijkaardige sample-unit (zelfde regio, leeftijd en geslacht). De steekproefsamenstelling met betrekking tot de kenmerken die men heeft gebruikt om de reserves te bepalen, blijft op die wijze onveranderd. Als de kenmerken die men gebruikt heeft om de vervanglijsten op te stellen sterk bepalend zijn voor het al dan niet meewerken, zal men een weigering vervangen door een gelijkaardige, 'moeilijke' eenheid en zal de globale non-respons wellicht toenemen. Het afschaffen van de vervangadressen vanaf 2004 zou dan een

positieve invloed kunnen hebben op de response rates. Als de impact van de kenmerken gering is, dan zal er weinig verschil zijn tussen het al of niet werken met vervangingen en zal men op toevalsbasis wellicht bij evenveel 'moeilijke' eenheden terechtkomen. In dit geval verwachten we weinig effect op de response rates bij het afschaffen van de vervangadressen.

Een eventuele verbetering van de respons rates door het afschaffen van de vervangadressen kan ook nog een andere oorzaak hebben. De interviewers en de veldwerkorganisatie weten immers dat ze geen extra adressen meer zullen krijgen. Hierdoor zullen ze misschien een grotere inspanning doen om met de gekregen adressen de 1500 afgewerkte interviews te bereiken.

We kunnen besluiten dat het moeilijk te voorspellen is wat het effect van het afschaffen van de vervangadressen zal zijn op de respons rates en welke oorzakelijke factor(en) hieraan ten grondslag ligt/liggen.

5.1.3. De contactprocedure

Wat betreft de contactprocedure zijn er wijzigingen in het minimum aantal contactpogingen dat een interviewer bij eenzelfde respondent dient te ondernemen en in het al dan niet werken met refusal conversion.

5.1.3.1. Minimum aantal contactpogingen

Elke interviewer krijgt een aantal personen toegewezen die hij persoonlijk thuis moet opzoeken. Om de kans op het afnemen van een interview te vergroten, moet een interviewer meerdere keren langsgaan, tenzij hij een interview heeft kunnen afnemen of de respondent zijn medewerking duidelijk geweigerd heeft. De eerste jaren van de SCV-survey (1996-2000) moest een interviewer minstens drie keer langsgaan. Vanaf 2001 werd dit minimum opgetrokken tot vier en vanaf 2005 tot vijf. Het is mogelijk dat dit verhoogd aantal contactpogingen een positieve invloed heeft op de contact rates.

5.1.3.2. Refusal conversion

Vanaf 2007 wordt er gebruik gemaakt van 'refusal conversion'. Personen waarbij de eerste interviewer geen interview heeft kunnen afnemen, worden in sommige gevallen aan een tweede interviewer toegewezen. Men hoopt op deze manier alsnog een afgewerkt interview te realiseren en zo de kwaliteit van de verzamelde data te verbeteren.

In 2007 gebeurde dit op initiatief van de veldwerkorganisatie in een poging om toch nog 1500 afgewerkte interviews op te leveren. Het is niet duidelijk op welke manier personen al dan niet geselecteerd werden voor refusal conversion. In 2008 werden personen herbenaderd omwille van een niet volledig afgewerkt pakket, een niet volledig uitgeputte contactprocedure of het vermoeden dat de interviewer niet effectief was langsgesegaan bij de betreffende persoon. Personen waarvan genoteerd was dat ze niet meewerkten omwille van 'geen tijd' werden ook opgenomen in de reconversies. Voor 2009 vinden we net als voor 2007 geen informatie terug over de selectiecriteria van de personen voor de refusal conversion. Vanaf 2010 gebeurde herbenaderingen bij non-contacts en bij zachte weigeringen. Niet alle personen die volgens bovenstaande criteria in aanmerking kwamen voor refusal conversion werden ook effectief herbenaderd. Praktische aspecten, zoals voldoende adressen van eenzelfde regio en een beschikbare refusal conversion

interviewer voor die regio, waren hierin meer doorslaggevend dan het verbeteren van de kwaliteit van de data.

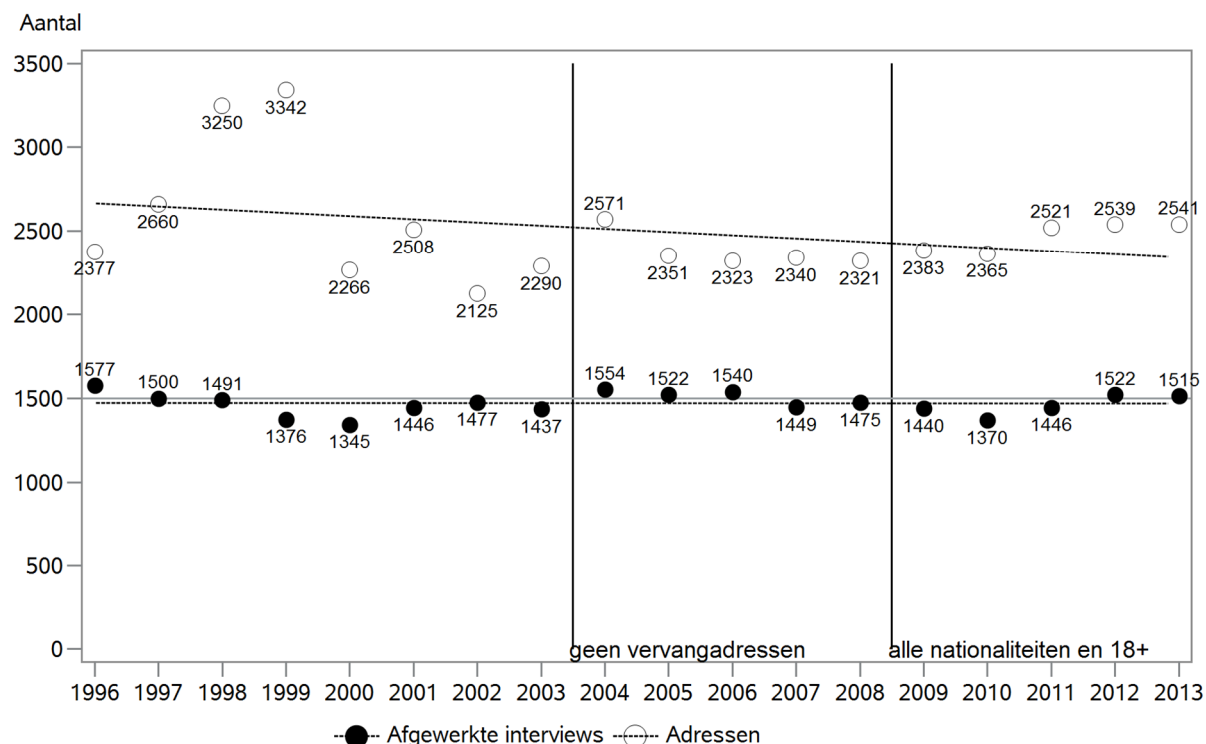
Tabel 1: refusal conversion 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal	2340	2321	2383	2365	2521	2539	2541
Refusal conversion	140 (5,98%)	287 (12,37%)	381 (15,99%)	703 (29,73%)	451 (17,89%)	390 (15,36%)	151 (5,94%)
Succes refusal conversion	34 (24,29%)	64 (22,3%)	95 (24,93%)	144 (20,48%)	122 (27,05%)	121 (31,03%)	45 (29,8%)
Succes totaal	34 (1,45%)	64 (2,76%)	95 (3,99%)	144 (6,09%)	122 (4,84%)	121 (4,77%)	45 (1,77%)

In 2007 werd er een nieuwe interviewer toegewezen aan 5,98% van het totaal aantal steekprofeenheden (zie tabel 1). Dit percentage steeg eerst doorheen de jaren tot 29,73% in 2010 en daalde daarna weer naar 5,94% in 2013.

Wanneer we de verschillende jaren vergelijken, zien we duidelijke verschillen in hoe refusal conversion werd toegepast, zowel op vlak van selectiecriteria voor personen als wat betreft de hoeveelheid refusal conversion die werd toegepast. Het lijkt erop dat duidelijke afspraken hieromtrent ontbraken en de veldwerkorganisaties de nodige graden van vrijheid kregen bij het toepassen van refusal conversion in de hoop de vooropgestelde 1500 interviews alsnog te behalen. Dit idee wordt ondersteund wanneer we kijken naar het aantal adressen en het aantal afgewerkte interviews doorheen de jaren (zie figuur 2). Voor de jaren 1996 tot 2003 (met vervangadressen) wordt het aantal gebruikte adressen geplot. Voor de jaren 2004 tot 2013 (geen vervangadressen) wordt het aantal getrokken adressen geplot. Dit aantal is steeds gelijk aan het aantal gebruikte adressen, behalve voor 2004. In dit surveyjaar zijn 158 van de getrokken adressen nooit gebruikt.

Figuur 2: aantal afgewerkte interviews en het aantal adressen ten opzichte van het surveyjaar

De eerste jaren na het afschaffen van de vervangadressen (2004-2006) worden er steeds meer dan 1500 afgewerkte interviews opgeleverd. Er is dus geen nood aan refusal conversion. Hoewel de steekproefgrootte in de jaren daarna relatief gezien constant blijft, wordt het doel van 1500 afgewerkte interviews niet meer bereikt van 2007 tot 2010. In deze jaren wordt refusal conversion steeds meer en meer toegepast in de hoop het aantal afgewerkte interviews te verhogen. Het aantal adressen waaruit men hiervoor kan putten, wordt als het ware verhoogd door een hoeveelheid adressen opnieuw in de pot te gooien als waren het nieuwe adressen. Dit alles echter zonder veel succes want zelfs met refusal conversion zijn er geen 1500 afgewerkte interviews. Vanaf 2011 komen er een 150-tal adressen bij in de steekproef. De nood aan refusal conversion neemt hiermee af. Men heeft minder nood om de steekproef kunstmatig te vergroten aangezien ze effectief vergroot is. In 2012 en 2013 worden er weer meer dan 1500 afgewerkte interviews bereikt waardoor de nood aan refusal conversion nog kleiner wordt. Op deze manier bekeken, is refusal conversion een soort extra hulpmiddel waarover de veldwerkorganisatie beschikt en dat ze kan inzetten wanneer ze niet genoeg afgewerkte interviews kan opleveren. Wanneer het echter niet noodzakelijk is om een refusal conversion interviewer toe te wijzen aan een adres, doet de veldwerkorganisatie dit liever niet aangezien dit een grote kost met zich meebrengt (tijd en moeite en een hogere vergoeding voor de interviewers).

Refusal conversion kan een positief effect hebben op de response rates: het aantal afgewerkte interviews wordt verhoogd, zonder dat de totale steekproefgrootte toeneemt.

Het percentage refusal conversion contacten dat resulteert in een afgewerkt interview neemt licht toe in de loop van de jaren. De eerste jaren is dit iets meer dan 20%, de laatste jaren rond de 30%. Dit kan gezien worden als dat er enkele jaren nodig waren om het proces van refusal conversion te optimaliseren. Een andere mogelijke interpretatie is dat de oorspronkelijke interviewers hoe langer hoe meer niet het onderste uit de kan gehaald hebben tijdens hun bezoeken omdat ze wisten dat er indien nodig toch nog een tweede interviewer langs zou gaan.

De toename van het aantal afgewerkte interviews ten opzichte van het totaal gebruikte steekprofeenheden is eerder gering en ligt tussen 1,45 (2007) en 6,09 (2010) procentpunten (zie tabel 1). Het mogelijke effect op de response rates zal eerder klein zijn.

5.1.4. Besluit veranderende designkenmerken

Er zijn duidelijke veranderingen in designkenmerken waarvan het niet onwaarschijnlijk is dat ze een effect hebben op bepaalde indicatoren van het surveyklimaat.

In de populatieomschrijving zijn er verschillende veranderingen geweest maar de grootste verandering gebeurde in 2009 met het afschaffen van de bovengrens van de leeftijd en het opnemen van respondenten met een andere dan de Belgische nationaliteit. Op basis hiervan verwachten we een lagere response rate vanaf 2009.

In 2004 vond er een belangrijke wijziging plaats in de steekproefprocedure: de vervangadressen werden afgeschaft. Wanneer regio, leeftijd en geslacht (de kenmerken die gebruikt werden om de vervangadressen te bepalen) weinig effect hebben op de response rates, verwachten we geen duidelijke wijziging in de response rates vanaf 2004. Wanneer deze kenmerken echter wel een bepalend effect hebben op de response rates en/of wanneer interviewers grotere inspanningen zullen doen om afgewerkte interviews op te leveren op basis van de gekregen adressen in de wetenschap dat ze geen nieuwe adressen meer kunnen krijgen, verwachten we betere response rates vanaf 2004.

Wat betreft de contactprocedure zien we een toename van de inspanning om een afgewerkt interview te realiseren bij een uitgezet adres. Het minimum aantal contactpogingen werd doorheen de jaren trapsgewijs verhoogd van drie naar vijf en vanaf 2007 startte men met refusal conversion. Deze veranderingen zouden een positief effect kunnen hebben op de contact rates. Het proces van refusal conversion lijkt een soort back-up plan dat de veldwerkorganisatie naar eigen noden kan inzetten. Dit staat in tegenstelling tot het voor de rest zeer gestructureerde en gestandaardiseerde onderzoeksopzet.

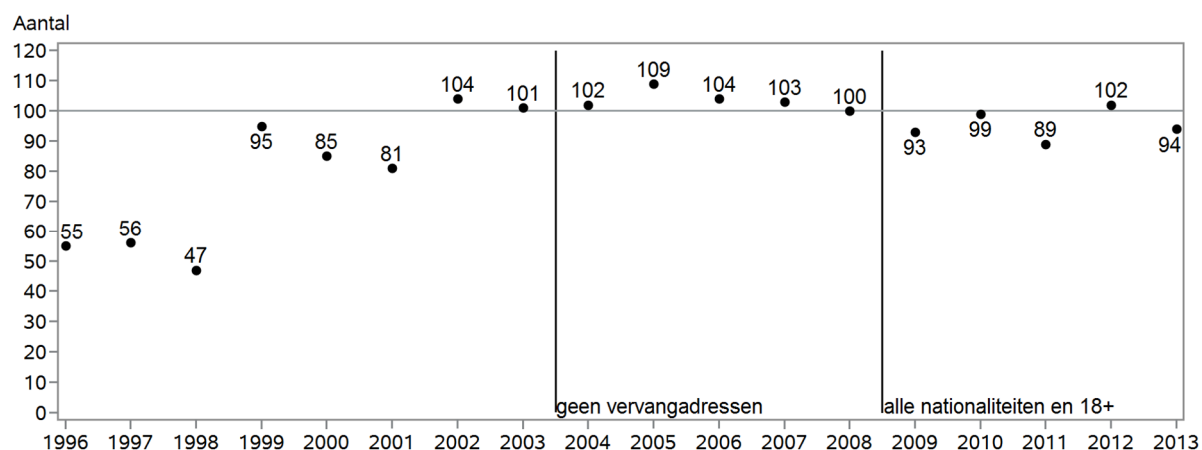
5.2. Indicatoren van het organisatorische niveau van het surveyklimaat

Met de designwijzigingen in het achterhoofd kijken we nu naar indicatoren van het surveyklimaat. Het surveyklimaat werd hierboven omschreven als een multidimensioneel concept. We beschreven drie niveaus: het individuele niveau, het organisatorische niveau en het maatschappelijke niveau. In de huidige paragraaf wordt stilgestaan bij de veranderingen die er de voorbije jaren zijn opgetreden op het organisatorische niveau van het surveyklimaat. We focussen ons hierbij op indicatoren met betrekking tot het veldwerk. In een volgende paragraaf gaan we dieper in op de veranderingen op het individuele niveau van het surveyklimaat. Het maatschappelijke niveau valt niet binnen het bereik van deze tekst.

5.2.1. Aantal ingezette interviewers

Een eerste indicator voor het organisatorische niveau van het surveyklimaat is het aantal ingezette interviewers. Om 1500 afgewerkte interviews te realiseren, wordt elk jaar een grote groep interviewers ingezet. Het aantal ingezette interviewers verschilt echter van jaar tot jaar, ook al is het aantal afgewerkte interviews dat bereikt moet worden elk jaar hetzelfde. De eerste drie jaren ligt het aantal ingezette interviewers rond 53 (zie figuur 3). In 1999 is er een sprong en daarna ligt dit aantal voor drie jaar rond 87. Vanaf 2002 wordt een minimum van 100 interviewers vooropgesteld in het bestek voor de marktonderzoeksbureaus. Dit minimum wordt systematisch bereikt tot en met 2008. Vanaf 2009 ligt het aantal interviewers onder de 100, met uitzondering van 2012. Het lijkt erop dat het voor de marktonderzoeksbureaus de laatste jaren moeilijker is dan voorheen om voldoende interviewers (minimum 100) te voorzien. Dit minimum wordt vooropgesteld door de SVR met het oog op het minimaliseren van de interviewereffecten.

Figuur 3: aantal ingezette interviewers ten opzichte van het surveyjaar, met referentielijn 100

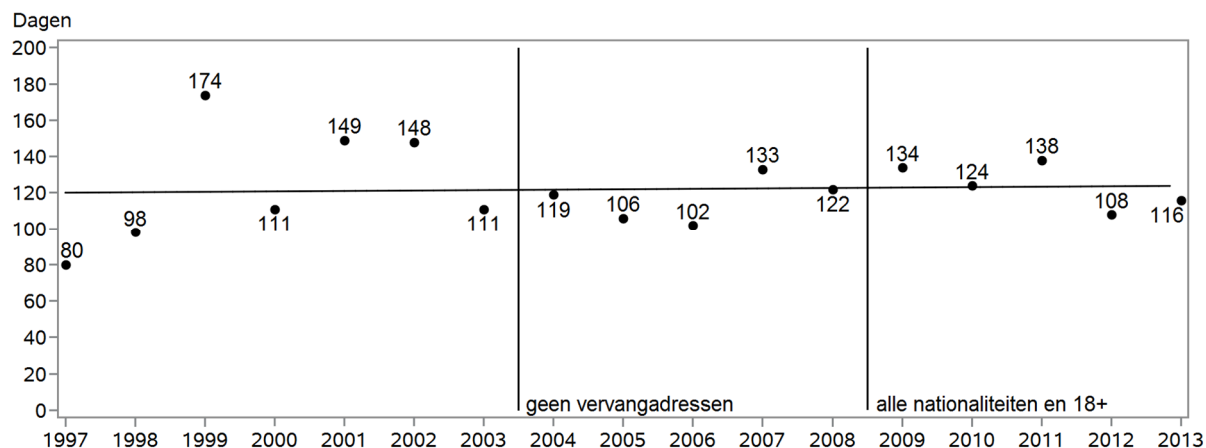

5.2.2. Duur van het veldwerk

Een tweede indicator voor het organisatorische niveau van het surveyklimaat is de duur van het veldwerk. Het afnemen van 1500 interviews neemt uiteraard tijd in beslag. Het veldwerk werd steeds uitgevoerd in de maanden maart tot augustus. De duur van de veldwerkperiode verschilt van jaar tot jaar. De duur kan geëvalueerd worden van 1997 tot 2013. Voor 1996 zijn er geen gegevens beschikbaar. De gemiddelde duur bedraagt 122 dagen (17 weken). De kortste veldwerkperiode is 80 dagen (11 weken) in 1997. De langste veldwerkperiode is 174 dagen (25 weken) in 1999. Er werd toen gewerkt met twee golven waarin interviews werden afgenomen omwille van de samenwerking met het Tijdsbudgetonderzoek. De eerste golf vond plaats van april tot juli. De tweede golf vond plaats van september tot november. De langste veldwerkperiode met slechts één golf, is in 2001 met 149 dagen (21 weken). De eerste jaren is er een grote variabiliteit in de duur van het veldwerk. Vanaf 2003 is de veldwerkdur min of meer gestabiliseerd. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het aantal dagen veldwerk voorspeld wordt op basis van het jaartal is niet significant, $F_{(1,15)}=0,04$; $p=0,841$. Er is geen significante lineaire stijging of daling van het aantal dagen veldwerk doorheen de jaren (zie Figuur 4).

Doorheen de jaren is er geen afname in de duur van het veldwerk. Dit is wel merkwaardig aangezien het aantal ingezette interviewers wel geëvolueerd is doorheen de jaren. In de jaren 1996 tot 2001 waren er minder interviewers, vanaf 2002 waren er meer interviewers. Het is echter niet zo dat de duur van het veldwerk gereduceerd is sinds 2002. De toename van het aantal interviewers heeft enkel gezorgd voor een stabilisatie van de veldwerkdur. Verder is het opmerkelijk dat er vier maanden nodig zijn om ongeveer 1500 interviews af te nemen. Misschien is de duur van het veldwerk vooral afhankelijk van de mate van prioriteit die de veldwerkorganisatie aan de survey geeft bij het aansturen van zijn interviewers.

Figuur 4: de duur van het veldwerk (aantal dagen) ten opzichte van het surveyjaar

5.2.3. Kostprijs veldwerk

Een derde indicator voor het organisatorische niveau van het surveyklimaat is de kostprijs van het veldwerk. Surveys zijn een onderzoekvorm die veel tijd, inspanningen en middelen vragen, met andere woorden een onderzoekvorm met een hoge kostprijs. Voor de SCV-survey moet gedacht worden aan de volgende surveykosten: alle SVR-personeelskosten, gebruikte hard- en software, de kosten voor de kwaliteitscontrole, de portkosten voor de ontvangen controlekaartjes en schriftelijke vragenlijsten, het drukken en verzenden van introductiebrieven, dankbrieven,

controlekaartjes en herinneringsbrieven, het drukken van schriftelijke vragenlijsten en omslagen, de kost voor de steekproeftrekking bij het Rijksregister en de kost van de veldwerkorganisatie.

We beschikken niet over cijfergegevens van al deze kosten. De veldwerkkosten (steekproeftrekking bij het Rijksregister en de veldwerkorganisatie) kunnen gezien worden als een onderdeel van de surveykosten. Hiervan zijn er cijfers beschikbaar vanaf 2004. De prijzen zijn geïndexeerd naar 2013 op basis van de Consumptieprijsindex¹. De uitbestede kostprijs wordt uitgedrukt in een prijs per interview (zie tabel 2).

Tabel 2: uitbestede kostprijs veldwerk ten opzichte van surveyjaar

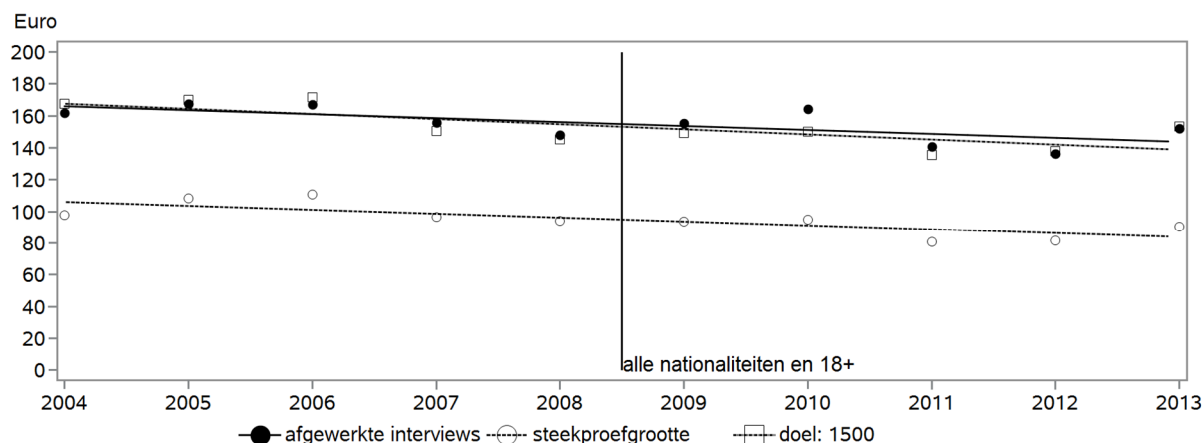
Prijs (€) per:	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Afgewerkt interview	161,84	167,45	167,13	155,70	147,88	155,44	164,25	140,59	136,13	151,99
Gepland interview	167,66	169,90	171,59	150,40	145,41	149,22	150,01	135,53	138,13	153,51
Steekproefeenheid	97,82	108,40	110,80	96,41	93,98	93,93	95,15	80,64	81,60	90,62

Er kan gekeken worden naar hoeveel een afgewerkt interview uiteindelijk gekost heeft. Daarvoor wordt de totale kostprijs gedeeld door het aantal afgewerkte interviews. De gemiddelde prijs voor een afgewerkt interview is €154,84 met een minimum van €136,13 en een maximum van €167,45. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij de prijs voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{1,8}=7,24$; $p=0,028$; $b=-2,47$. Er is een significante lineaire daling van €2,47 per jaar voor de prijs van een afgewerkt interview. De veldwerkkosten dalen doorheen de jaren. Dit is een opvallende vaststelling, zeker omdat de inspanningen van de veldwerkorganisatie (bijvoorbeeld met betrekking tot de contactprocedure en het aantal aan te sturen interviewers) toenemen in de tijd. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de veldwerkbureaus reeds vele jaren ervaring met deze survey opgebouwd hebben en er daardoor een zekere routine en efficiëntie in hun werk ontstaan is. Langs de andere kant zou het ook kunnen dat de veldwerkbureaus omwille van concurrentie hun prijzen laten zakken en werken met een kleinere winstmarge.

Verder kan er ook gekeken worden naar het bedrag dat men voorzien had per interview of naar de gemiddelde kostprijs per steekproefeenheid. Bij beide indicatoren is dezelfde dalende trend aanwezig als bij de kostprijs per gerealiseerd interview (zie tabel 2 en figuur 5).

¹ Consumptieprijsindex vanaf 1920 en gezondheidsindex vanaf 1994 (XLS, 603 Kb): historiek 1920 conv 2013_tcm325-65934.xls gedownload op 20/04/2015 van <http://statbel.fgov.be/nl/statistiek/cijfers/economie/consumptieprijzen/>

Figuur 5: uitbestede kostprijs veldwerk ten opzichte van het surveyjaar, met regressielijnen

5.2.4. Besluit organisatorisch niveau surveyklimaat

De duur van het veldwerk is stabiel doorheen de jaren en lijkt niet afhankelijk te zijn van het aantal ingezette interviewers. Dit aantal is in de beginjaren geleidelijk verhoogd maar de duur van het veldwerk is onveranderd gebleven. Het lijkt voor de veldwerkorganisatie de laatste jaren moeilijk om het vooropgestelde aantal van 100 interviewers te vinden. Verder is er veel tijd nodig om het vooropgestelde aantal interviews te bereiken. De kostprijs van het veldwerk laat een dalende trend zien.

Naast de indicatoren van het organisatorische surveyklimaat bekijken we ook de indicatoren van het individuele surveyklimaat. Sommige van deze individuele indicatoren, bijvoorbeeld de outcome rates, zijn gebaseerd op de codering en classificatie van de contactpogingen bij de personen uit de steekproef. De manier van coderen en classificeren heeft een direct effect op de outcome rates. Daarom bespreken we eerst de gehanteerde coderingen en classificaties.

5.3. Coderingen en classificaties

We vinden de coderingen terug in de contactdata van 2000 tot 2013. Voor 1996 tot 1999 zijn er geen contactdata. De beschrijvingen van de gebruikte classificaties zijn afkomstig uit de procesevaluatie.

5.3.1. Bepaling van de eindcodering voor elke steekprofeenheid

Een interviewer contacteert eenzelfde persoon meermaals, totdat het interview afgenomen is, hij een harde weigering krijgt of het minimum aantal contactpogingen bereikt is. Het resultaat van elke contactpoging wordt geregistreerd op het contactblad. Dit geldt zowel voor de eerste interviewer als voor de interviewer van de refusal conversion fase. Een voorbeeld van een contactmatrix voor 6 personen is te vinden in tabel 3. Wanneer de contactprocedure afgelopen is, zijn er voor elke persoon meerdere coderingen genoteerd. Daarom zijn er regels nodig om te bepalen welke van deze coderingen de eindcodering wordt voor die persoon. Deze eindcoderingen kunnen dan gebruikt worden voor de berekening van een aantal non-respons indicatoren. De regels om de eindcodering per persoon te bepalen, worden uitgelegd aan de hand van een aantal voorbeelden.

Tabel 3: voorbeeld contactmatrix

Contactpogingen 1 ^e interviewer					Contactpogingen refusal conversion (2 ^e interviewer)					
1	2	3		Eindresultaat 1 ^e interviewer	1	2	3	Eind- resultaat RC	Eind- codering	Priority codering
Pers. 1	Niet thuis	Afspr.	Afgewerkt interview	Afgewerkt interview					Afgew. interv.	Afgew. interv.
Pers. 2	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Afgew. interv.		Afgew. interv.	Afgew. interv.	Afgew. interv.
Pers. 3	Afspr.	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Weig. resp.		Weig. resp.	Weig. resp.	Weig. resp.
Pers. 4	Niet thuis	Weig. resp.		Weig. resp.	Afspr.	Afgew. interv.		Afgew. interv.;	Afgew. interv.	Afgew. interv.;
Pers. 5	Niet thuis	Weig. resp.		Weig. resp.	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Niet thuis	Weig. resp.
Pers. 6	Niet thuis	Dement		Dement					Dement	Dement

Bij sommige personen gaat er slechts 1 interviewer langs (geen refusal conversion). Bij persoon 1 zijn er drie contactpogingen nodig om een afgewerkt interview te bekomen. Het eindresultaat voor de eerste interviewer is 'afgewerkt interview', net als de eindcodering. Bij persoon 6 stelt de interviewer bij de tweede contactpoging vast dat de te interviewen persoon dement is. Dit is dan het eindresultaat voor de eerste interviewer alsook de eindcodering. Wanneer er slechts 1 interviewer langs geweest is bij een persoon, is het bepalen van de eindcoderingen vrij eenvoudig. Zowel het eindresultaat van de eerste interviewer als de eindcodering krijgen dezelfde codering als de laatste contactpoging van de eerste (en enige) interviewer.

Indien er twee verschillende interviewers langs geweest zijn bij een persoon, wordt het bepalen van de eindcoderingen iets ingewikkelder. Dit is het geval voor personen 2, 3, 4 en 5. Het eindresultaat van de eerste interviewer is de codering die gegeven werd aan de laatste contactpoging van die eerste interviewer. Het eindresultaat van de tweede interviewer is de codering die gegeven werd aan de laatste contactpoging van die tweede interviewer. De eindcodering is dan het eindresultaat van de tweede interviewer (zie kolom 'Eindcodering').

Deze regels worden in alle surveyjaren gevolgd. In 2003 (n=61), 2006 (n=9), 2007 (n=29) en 2008 (n=33) werd de eindcodering "andere" voor een deel van de personen omgezet naar een meer betekenisvolle eindcodering. Dit gebeurde op basis van de extra informatie die de interviewers genoteerd hadden op het contactblad. In 2001 en 2011 wordt er voor één record een uitzondering vastgesteld. De laatste contactpoging van de eerste interviewer resulteerde in een weigering door de respondent. De laatste contactpoging van de tweede interviewer leverde de vaststelling op dat de respondent ziek, gehandicapt of dement (2001) of verhuisd (2011) was. Volgens de regels zou de eindcodering dus "ziek, gehandicapt of dement" (2001) of "verhuisd" (2011) moeten zijn. Toch werd "weigering door de respondent" als eindcodering genomen.

Er wordt verder gewerkt met de eindcoderingen zoals hierboven beschreven, inclusief de uitzonderingen. Toch kunnen de berekeningen nog niet correct gemaakt worden met deze eindcoderingen. Bij deze manier van coderen is er geen rekening gehouden met de aanwezigheid van refusal conversion. Daardoor ontstaat er een zekere vertekening in de eindcoderingen. Deze kunnen we herstellen door gebruik te maken van 'priority codering'.

5.3.2. Priority coding

Via refusal conversion heeft men vanaf 2007 getracht het aantal afgewerkte interviews te verhogen. De eindcodering zoals hierboven beschreven, geeft in combinatie met refusal conversion een vertekend beeld van de resultaten. Er is namelijk een onderschatting van het aantal weigeringen en een overschatting van het aantal non-contacts. Personen die bij de eerste interviewer hun medewerking geweigerd hebben, worden (in het geval van een zachte weigering) opnieuw benaderd door een tweede interviewer. Indien deze persoon bij het laatste bezoek van de refusal conversion interviewer niet thuis is, wordt hij beschouwd als “niet thuis” terwijl hij initieel een weigeraar was (zie tabel 3, persoon 5). Om deze vertekening te corrigeren, wordt er gewerkt met priority coding. Bepaalde eindresultaten krijgen daarbij voorrang ten opzichte van andere bij het bepalen van de eindcodering.

Voor de SCV-survey hebben we gekozen om de codering ‘weigering’ voorrang te geven ten opzichte van de codering ‘niet te contacteren’. Indien het eindresultaat van de interviewer van de refusal conversion fase “niet thuis” of “vakantie, zakenreis” is, en een van de voorgaande contactpogingen (van beide interviewers) heeft als resultaat een “weigering door de respondent”, wordt de uiteindelijke eindcodering (in tabel 3 priority coding genoemd) “weigering door de respondent” in plaats van “niet thuis” of “vakantie, zakenreis” (zie tabel 3, persoon 5). Hetzelfde geldt voor “weigering door proxy” en voor “wel thuis, niet open gedaan”. Indien er meerdere soorten weigeringen bij eenzelfde persoon genoteerd werden, gaat “weigering door de respondent” boven “weigering door proxy”, wat op zijn beurt boven “wel thuis, niet open gedaan” gaat. Deze priority coding wordt toegepast vanaf 2007 (start refusal conversion).

Het aantal records waarop deze hercodering een invloed heeft, is beperkt. Gemiddeld gezien vindt hercodering plaats voor 1,96% van de records. In 2007 vinden de minste hercoderingen plaats (0,90%), in 2010 de meeste (5,67%) (zie tabel 4).

Tabel 4: priority coding: N (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totaal	2340	2321	2383	2365	2521	2539	2541
Priority coding	21 (0,90%)	32 (1,38%)	32 (1,34%)	134 (5,67%)	56 (2,22%)	30 (1,18%)	26 (1,02%)

De hercodering die in alle jaren het meeste voorkomt, is de omzetting van “niet thuis” naar “weigering door de respondent” (50%-80%) (zie tabel 5).

Tabel 5: priority codering: detail omzetting

Voor priority codering	Na priority codering	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Niet thuis	Weigering respondent	14 (67%)	22 (69%)	12 (38%)	98 (73%)	45 (80%)	15 (50%)	20 (77%)
Niet thuis	Weigering proxy	2 (10%)	2 (6%)	2 (6%)	2 (1%)	5 (9%)	1 (3%)	1 (4%)
Niet thuis	Wel thuis, niet open	1 (5%)	3 (9%)	3 (9%)	3 (2%)	0 (0%)	7 (23%)	1 (4%)
Vakantie, zakenreis	Weigering respondent	3 (14%)	5 (16%)	15 (47%)	26 (19%)	5 (9%)	6 (20%)	4 (15%)
Vakantie, zakenreis	Weigering proxy	1 (5%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (1%)	1 (2%)	0 (0%)	0 (0%)
Vakantie, zakenreis	Wel thuis, niet open	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (3%)	0 (0%)	1 (3%)	0 (0%)

Het is deze prioritycodering die gebruikt wordt als basis voor de classificatie van de steekprofeenheden.

5.3.3. Classificatie van AAPOR en van Groves

De codering van de eindresultaten van de SVR is zeer uitgebreid. Voor de berekening van de outcome rates heeft de SVR een aantal coderingen samen genomen zoals voorgesteld door de American Association for Public Opinion Research (AAPOR, 2004). Ze onderscheiden inzetbare personen met een afgewerkt interview, inzetbare personen zonder interview (waaronder weigeringen, non-contacts en andere), personen met een ongekende inzetbaarheid en niet-inzetbare personen. In tabel 6 wordt een overzicht gegeven van de classificatie gebruikt door de SVR en de manier waarop hun uitgebreide codering van de eindresultaten gekoppeld wordt aan de AAPOR labels. Deze koppeling is niet volledig in overeenstemming met de richtlijnen van AAPOR.

Respondenten waarbij de interviewer een taalbarrière vastgesteld heeft, horen volgens de richtlijnen van AAPOR (2004) thuis onder “andere, inzetbare personen zonder interview (2.30)” terwijl de SVR deze onder “niet-inzetbare personen (4.10)” geplaatst heeft. Personen waarvan de contactbladen ontbreken, horen volgens AAPOR (2004) ook bij “andere, inzetbare personen zonder interview (2.30)” maar de SVR heeft deze bij “personen met ongekende inzetbaarheid (3.11)” geplaatst. Verhuisde personen worden door AAPOR (2004) beschouwd als “non-contact (2.20)”. De SVR ziet deze echter als “niet-inzetbare personen (4.00)”. Deze verschillen moeten in het achterhoofd gehouden worden bij de vergelijking van de outcome rates van de SCV-surveys met andere surveys waarbij wel gewerkt wordt met de exacte AAPOR classificatie aangezien ze zorgen voor verhoogde outcome rates in de SCV-surveys.

Tabel 6: SVR-codering 2000-2013 met AAPOR-labels

AAPOR-labels	SVR-codering 2000-2013
1.00 Inzetbaar, afgewerkt interview	
1.10 Complete	afgewerkt interview
2.00 Inzetbaar, geen interview	
2.10 Refusal and break-offs	
2.11 Refusals	weigering weigering door proxy weigering door respondent wel thuis, niet opengedaan
2.20 Non-contacts	
2.24 No one at residence	niet thuis
2.25 Respondent away/unavailable	vakantie, zakenreis
2.30 Other	
2.31 Dead	overleden
2.32 Physically or mentally unable/incompetent	ziek gehandicapt dement
2.36 Miscellaneous	fraude niet gevalideerd niet gevalideerd kwaliteit niet gevalideerd technisch afpraak gemaakt thuis niet in gelegenheid ander
3.00 Ongekende inzetbaarheid, geen interview	
3.10 Unknown if housing unit	
3.11 Not attempted or worked	gebruikt, niet afgewerkt owv deadline deadline veldwerk 21/7 niet uitgezet nooit uitgezet door NID niet gebruikt deadline veldwerk ontbrekend contactblad
3.18 Unable to locate address	adres onbestaand, onvindbaar
4.00 Niet inzetbaar, geen interview	
4.10 Out of sample	niet uitgezet Franstalig adres taalbarrière verhuisd

In tabel 7 wordt voor de jaren 2000 tot 2013 het percentage personen voor elke categorie ten opzichte van het totaal zonder niet-inzetbare personen weergegeven. Verder bevat de tabel voor deze jaren ook het percentage niet-inzetbare personen en het algemeen totaal. Het percentage afgewerkte interviews ligt tussen 60,5% en 72,8% met een gemiddelde van 65,0%. Het percentage weigeringen ligt tussen 13,3% en 26,5% met een gemiddelde van 20,8%. Het percentage non-contacts ligt tussen 3,7% en 12,5% met een gemiddelde van 7,1%. Het percentage inzetbare, andere personen ligt tussen 4,2% en 10,8% met een gemiddelde van 5,9%. Het percentage personen waarvan de inzetbaarheid niet gekend is, ligt tussen 0,3% en 6,7% met een gemiddelde van 1,1%. Het aantal personen dat (mogelijks) inzetbaar is, ligt tussen 2028 en 2473 met een gemiddelde van 2259. Het percentage niet-inzetbare personen ligt tussen 3,4% en 8,8% met een gemiddelde van 5,42%. Dit percentage lijkt te stijgen doorheen de jaren. De totale steekproefgrootte ligt tussen 2125 en 2571 met een gemiddelde van 2389.

We zoomen nog even in op de toename van de niet-inzetbare personen vanaf 2009. Vanaf 2009 maken ook niet-Belgen deel uit van de populatie. We stelden ons al eerder de vraag of dit zou leiden tot een toename in het aantal taalbarrières. De toename van het aantal niet-inzetbare personen lijkt dit te bevestigen aangezien een taalbarrière beschouwd wordt als een niet-inzetbaar

persoon. Het gemiddelde percentage niet-inzetbare personen van 2000-2008 is 4,24%. Het gemiddelde percentage niet-inzetbare personen van 2009-2013 is 7,54%. Dit verschil is significant, $t_{12}=-8,55$; $p < 0,0001$. Er zijn gemiddeld gezien 3,3 procentpunten meer niet-inzetbare personen vanaf 2009. We gaan na of deze toename van niet-inzetbare personen te wijten is aan een toename van taalbarrières. Voor 2009 is gemiddeld gezien 46,98% van de niet-inzetbare personen een taalbarrière. Vanaf 2009 is dit 60,03%. Dit verschil is significant, $t_{12}=-2,85$; $p = 0,015$. Er zijn gemiddeld gezien 13,05 procentpunten meer taalbarrières in de jaren waarin ook niet-Belgen deel uitmaken van de populatie dan in de jaren waarin enkel Belgen tot de populatie gerekend worden.

Tabel 7: AAPOR-classificatie 2000-2013

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1.00 interview afgewerkt	61,4%	60,5%	72,8%	65,3%	62,8%	67,7%	68,9%
2.10 inzetbaar, geen interview: weigering	20,7%	14,9%	13,3%	19,6%	17%	18,4%	18,8%
2.20 inzetbaar, geen interview: niet te contacteren	10,2%	12,5%	6,2%	8,8%	8,4%	7,3%	6,4%
2.30 inzetbaar, geen interview: andere	7%	10,8%	7,2%	5,8%	5%	5,6%	5,4%
3.00 ongekende inzetbaarheid, geen interview	0,7%	1,3%	0,5%	0,4%	6,7%	1%	0,4%
N	2190	2389	2028	2199	2473	2247	2234
4.00 niet inzetbaar, geen interview	3,4%	4,7%	4,6%	4,0%	3,8%	4,4%	3,8%
N	2266	2508	2125	2290	2571	2351	2323
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1.00 interview afgewerkt	65,2%	66,5%	65,9%	62,2%	62,9%	64,5%	63,8%
2.10 inzetbaar, geen interview: weigering	23,2%	22,9%	20,7%	25,3%	25,8%	26,5%	23,8%
2.20 inzetbaar, geen interview: niet te contacteren	5,9%	5,1%	6,3%	5,8%	6%	3,7%	7,1%
2.30 inzetbaar, geen interview: andere	5,2%	4,9%	6,4%	5,6%	4,2%	4,9%	4,7%
3.00 ongekende inzetbaarheid, geen interview	0,5%	0,6%	0,7%	1,1%	1%	0,3%	0,6%
N	2224	2217	2186	2202	2299	2358	2373
4.00 niet inzetbaar, geen interview	5,0%	4,5%	8,3%	6,9%	8,8%	7,1%	6,6%
N	2340	2321	2383	2365	2521	2539	2541

In de jaren 1996 tot 1999 werd er nog geen gebruik gemaakt van een contactblad. Bijgevolg zijn er geen gedetailleerde contactdata beschikbaar om de respondenten in te delen volgens de classificatie van AAPOR. We kunnen enkel de classificatie, zoals gerapporteerd in de basisdocumentaties, gebruiken. Het betreft de classificatie van Groves (Groves, 1989) (zie tabel 8). De classificatie volgens AAPOR is jammer genoeg niet op te stellen voor deze jaren.

Tabel 8: SVR-classificatie 1996-1999 ondergebracht in de classificatie van Groves

Classificatie volgens Groves		Classificatie volgens SVR
Inzetbaar, afgewerkt interview		afgewerkt interview
Inzetbaar, geen interview	Weigering	Weigering Wel thuis, niet open gedaan
	Niet te contacteren	Niet thuis Tijdelijk afwezig
	Andere	Gebroken afspraak Thuis maar echt niet in de gelegenheid Andere
Niet inzetbaar, geen interview		Overleden
		Verhuisd
		Taalbarrière
		Niet in staat om deel te nemen

Merk hierbij op dat er een aantal duidelijke verschillen zijn tussen de classificatie van AAPOR (2004) en Groves. Zo worden overleden personen en personen die niet in staat zijn om deel te nemen aan de survey door Groves beschouwd als niet-inzetbare personen, terwijl deze bij de AAPOR classificatie onder inzetbaar, andere thuishoren. De classificatie van Groves hanteert dus striktere criteria alvorens een persoon als inzetbaar te beschouwen dan AAPOR. Hierdoor zullen de outcome rates op basis van de classificatie van Groves relatief gezien hoger zijn. Dit moet in het achterhoofd gehouden worden bij het vergelijken van de outcome rates van voor en na 2000.

In tabel 9 wordt voor de jaren 1996 tot 1999 het percentage personen voor elke categorie ten opzichte van het totaal zonder niet-inzetbare adressen weergegeven. Verder bevat de tabel voor deze jaren ook het aantal niet-inzetbare adressen en het algemeen totaal. Het veldwerkbureau dat in 1998 verantwoordelijk was voor de dataverzameling (INRA/Marketing Unit) hield de contactdata bij met een andere classificatie dan in de andere jaren gebruikelijk was. De omzetting naar de classificatie van Groves is slechts bij benadering.

Het percentage afgewerkte interviews ligt tussen 45,7% en 71,3% met een gemiddelde van 60,3%. Het percentage weigeringen ligt tussen 19,2% en 39,7% met een gemiddelde van 26,3%. Het percentage non-contacts ligt tussen 8,5% en 18,1% met een gemiddelde van 12,4%. Vooral in 1997 en 1999 is het percentage non-contacts bijzonder hoog. Het percentage inzetbare, andere personen ligt tussen 0% en 2,7% met een gemiddelde van 1,0%. Er zijn geen personen met een ongekende inzetbaarheid. Het aantal personen dat inzetbaar is, ligt tussen 2211 en 3023 met een gemiddelde van 2575. Het percentage niet-inzetbare personen ligt tussen 6,3% en 10,0% met een gemiddelde van 7,6%. De totale steekproefgrootte ligt tussen 2377 en 3342 met een gemiddelde van 2762.

De surveyjaren 1998 en 1999 hebben een duidelijk afwijkend patroon, vooral wat betreft het percentage afgewerkte interviews en weigeringen. Organisatorische redenen liggen vermoedelijk aan de basis hiervan.

Tabel 9: classificatie Groves 1996-1999

	1996	1997	1998	1999
Interview afgewerkt	71,3%	60,2%	49,3%	45,7%
Inzetbaar, geen interview: weigering	19,2%	19,9%	39,7%	33,5%
Inzetbaar, geen interview: niet te contacteren	8,5%	17,7%	11,0%	18,1%
Inzetbaar, geen interview: andere	1,0%	2,1%	0%	2,7%
N	2211	2492	3023	3011
Niet inzetbaar, geen interview	7,0%	6,3%	7,0%	10,0%
N	2377	2660	3250	3342

Na een overzicht van de gebruikte coderingen en classificaties, die aan de basis liggen van de outcome rates, kijken we nu naar de evolutie van de indicatoren van het individuele surveyklimaat.

5.4. Indicatoren van het individuele niveau van het surveyklimaat

Wat betreft het individuele niveau van het surveyklimaat kijken we naar drie soorten indicatoren: de non-respons indicatoren, het contrast tussen respondenten en non-respondenten en de houding van de respondenten ten aanzien van surveys. We beginnen echter met een blik op het aantal afgewerkte interviews en het aantal adressen per surveyjaar.

5.4.1. Aantal afgewerkte interviews en het aantal adressen per surveyjaar

Het gewenst aantal afgewerkte interviews bedraagt elk jaar 1500. In zeven surveyjaren (39%) worden er 1500 of meer interviews afgenomen, in de elf andere jaren (61%) worden er geen 1500 interviews afgenomen (zie figuur 2, p. 12). Het behalen van het afgesproken aantal afgewerkte interviews is blijkbaar een moeilijke aangelegenheid aangezien men hier slechts in 2 op 5 surveyjaren. Het grootste aantal interviews werd gerealiseerd in 1996 (1577). In 2000 werden het minste interviews gerealiseerd (1345). Gemiddeld gezien bedraagt het aantal afgewerkte interviews 1471,22. Het enkelvoudig lineair regressiemodel waarbij het aantal afgewerkte interviews voorspeld wordt op basis van het jaartal is niet significant, $F_{(1,16)}=0,00$; $p=0,952$. Er is geen significante lineaire stijging of daling van het aantal afgewerkte interviews doorheen de jaren. De regressielijn ligt net onder de referentielijn van 1500 (zie figuur 2, p. 12).

Om deze afgewerkte interviews te bereiken, worden een groot aantal adressen gebruikt. Het aantal adressen ligt tussen 3342 (1999) en 2125 (2002) met een gemiddelde van 2504,06. Opvallend is de grote variatie in het aantal adressen van 1996 tot 2004. Vanaf 2005 tot 2013 is het aantal adressen stabiel met een kleine sprong in 2011. Het enkelvoudig lineair regressiemodel waarbij het aantal adressen voorspeld wordt op basis van het jaartal is niet significant, $F_{(1,16)}=1,86$; $p=0,191$. Er is geen significante lineaire stijging of daling van het aantal adressen doorheen de jaren. De dalende trend die zichtbaar is in figuur 2 wordt veroorzaakt door de eerder uitzonderlijk grote aantallen in 1998 en 1999.

5.4.2. Non-respons indicatoren

Een eerste soort indicatoren van het individuele surveyklimaat zijn de non-respons indicatoren. We berekenen de outcome rates volgens de richtlijnen van AAPOR, 8^e editie (AAPOR, 2015). Verder kijken we naar de evolutie van het resultaat van de eerste contactpoging, van het gemiddeld aantal contactpogingen en van de respons met betrekking tot de drop-off vragenlijst.

5.4.2.1. Outcome rates

Response rates

De response rate is de verhouding van het aantal afgewerkte interviews ten opzichte van alle (mogelijks) inzetbare personen.

$$RR1 = \frac{1.10 \text{ Complete}}{1.10 \text{ Complete} + 2.11 \text{ Refusal} + 2.20 \text{ Non contact} + 2.30 \text{ Other} + 3.00 \text{ Unknown eligibility}}$$

De jaren 1998 en 1999 worden bij de berekeningen van het gemiddelde en de regressielijn buiten beschouwing gelaten omwille van hun sterk afwijkend patroon (zie figuur 6). De response rate ligt tussen 60% en 73% met een gemiddelde van 65% (zie tabel 10). Het enkelvoudige regressiemodel waarbij de response rate voorspeld wordt op basis van het jaartal is niet significant, $F_{(1,14)}=0,18$; $p=0,680$. Er is geen significante lineaire stijging of daling van de response rate doorheen de jaren (zie figuur 6).

Cooperation rates

De cooperation rate is de verhouding van het aantal afgewerkte interviews ten opzichte van alle inzetbare personen waarbij er een contact geweest is.

$$COOP1 = \frac{1.10 \text{ Complete}}{1.10 \text{ Complete} + 2.11 \text{ Refusal} + 2.30 \text{ Other}}$$

De jaren 1998 en 1999 worden bij de berekeningen van het gemiddelde en de regressielijn buiten beschouwing gelaten omwille van hun sterk afwijkend patroon (zie figuur 6). De cooperation rate ligt tussen 67% en 78% met een gemiddelde van 72% (zie tabel 10). Het enkelvoudige regressiemodel waarbij de cooperation rate voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,14)}=10,98$; $p=0,005$; $b=-0,44$. Er is een significante lineaire daling van de cooperation rate doorheen de jaren van 0,44 procentpunten per jaar (zie figuur 6).

Refusal rates

De refusal rate is de verhouding van het aantal weigeringen ten opzichte van alle (mogelijks) inzetbare personen.

$$REF1 = \frac{2.11 \text{ Refusal}}{1.10 \text{ Complete} + 2.11 \text{ Refusal} + 2.20 \text{ Non contact} + 2.30 \text{ Other} + 3.00 \text{ Unknown eligibility}}$$

De jaren 1998 en 1999 worden bij de berekeningen van het gemiddelde en de regressielijn buiten beschouwing gelaten omwille van hun sterk afwijkend patroon (zie figuur 6). De refusal rate ligt tussen 13% en 27% met een gemiddelde van 21% (zie tabel 10). Het enkelvoudige regressiemodel waarbij de refusal rate voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,14)}=11,80$; $p=0,004$; $b=0,50$. Er is een significante lineaire stijging van de refusal rate doorheen de jaren van 0,50 procentpunten per jaar (zie figuur 6).

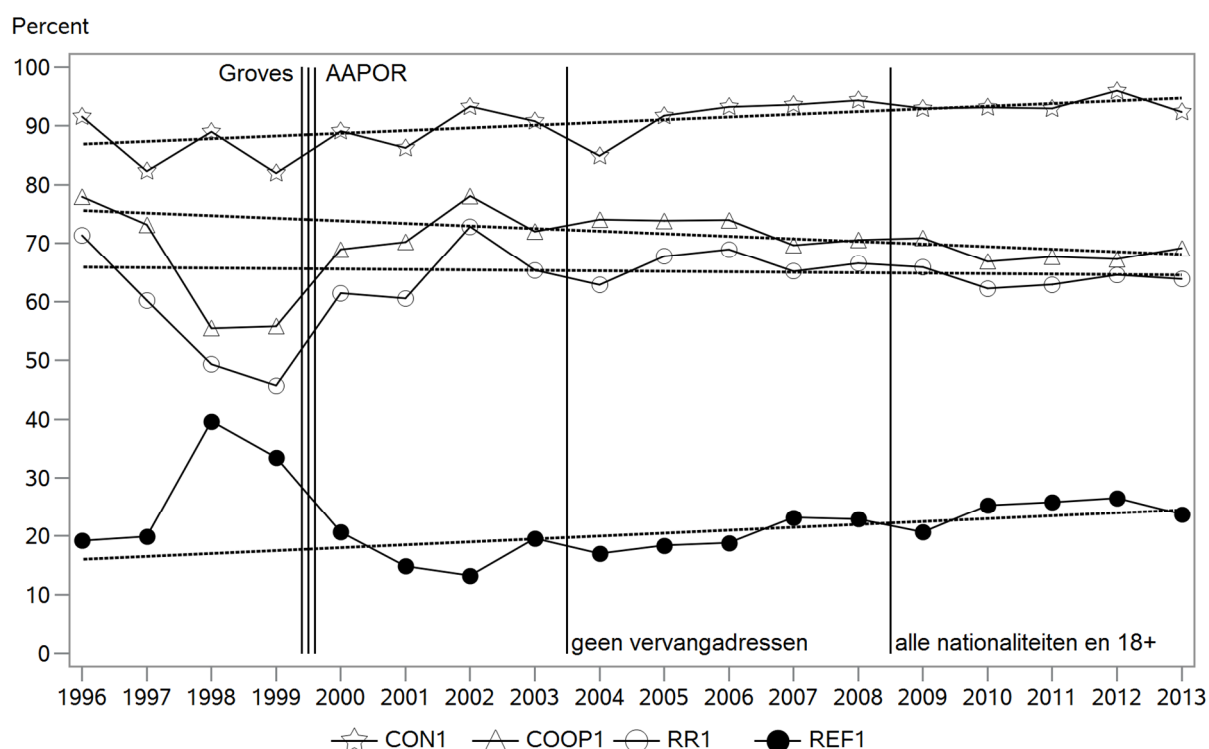
Contact rates

De contact rate is de verhouding van alle inzetbare personen waarbij er een contact geweest is ten opzichte van alle (mogelijks) inzetbare personen.

$$CON1 = \frac{1.10 \text{ Complete} + 2.11 \text{ Refusal} + 2.30 \text{ Other}}{1.10 \text{ Complete} + 2.11 \text{ Refusal} + 2.20 \text{ Non contact} + 2.30 \text{ Other} + 3.00 \text{ Unknown eligibility}}$$

De jaren 1998 en 1999 worden bij de berekeningen van het gemiddelde en de regressielijn buiten beschouwing gelaten omwille van de vergelijkbaarheid met de vorige rates. De contact rate ligt tussen 82% en 96% met een gemiddelde van 91% (zie tabel 10). Het enkelvoudige regressiemodel waarbij de contact rate voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,14)}=9,85$; $p=0,007$; $b=0,46$. Er is een significante lineaire stijging van de contact rate doorheen de jaren van 0,46 procentpunten per jaar (zie figuur 6).

Figuur 6: outcome rates ten opzichte van surveyjaar, met regressielijnen

Noot: 1998 en 1999 zijn niet gebruikt voor de berekening van de regressielijnen.

Tabel 10: outcome rates voor elk surveyjaar (%)

	96	97	98	99	00	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13
RR1	71	60	49	46	61	61	73	65	63	68	69	65	67	66	62	63	65	64
COOP1	78	73	55	56	69	70	78	72	74	74	74	70	71	71	67	68	67	69
REF1	19	20	40	33	21	15	13	20	17	18	19	23	23	21	25	26	27	24
CON1	92	82	89	82	89	86	93	91	85	92	93	94	94	93	93	93	96	92

Noot: 1996-1999: berekeningen op basis van classificatie van Groves.

2000-2013: berekeningen op basis van classificatie van AAPOR.

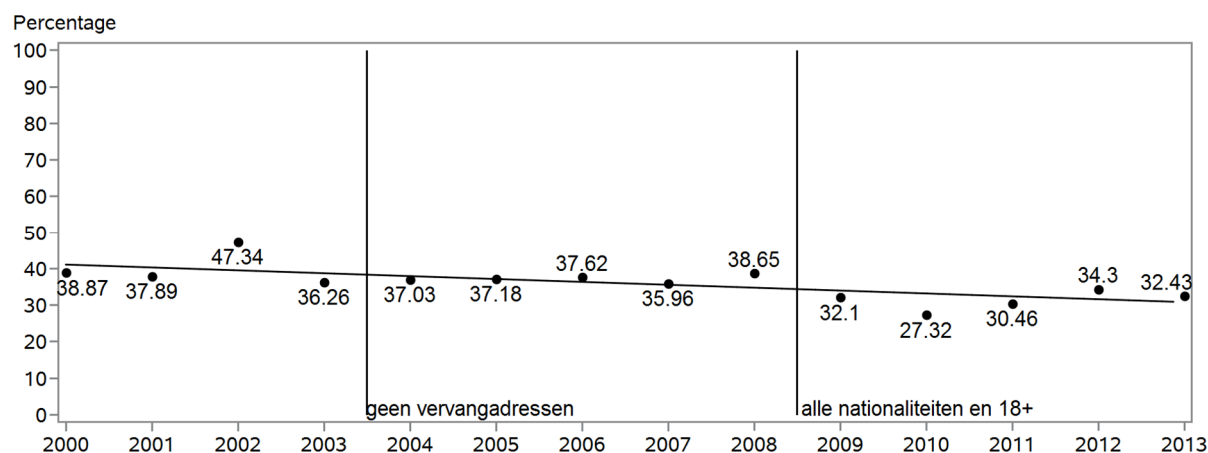
Er is een sterke fluctuatie in de cijfers van de eerste jaren. Vanaf 2000 ontstaat er een stabiel patroon. Deze verandering is vooral toe te schrijven aan het hanteren van een veel strakker kader sinds 2000.

De berekeningen van de outcome rates van 1996 tot 1999 zijn op een andere classificatie (Groves) gebaseerd dan die van 2000 tot 2013 (AAPOR). Enige voorzichtigheid is dus gewenst bij het bekijken van de trends in de data over alle jaren heen omdat de data van de eerste jaren misschien vertekend zijn ten opzichte van de latere jaren. De hierboven beschreven regressiemodellen van de outcome rates werden daarom ook eens gemaakt voor de jaren 2000 tot 2013 apart. De resultaten zijn zeer gelijkaardig aan wat hierboven reeds beschreven is: bij RR1 wordt geen significant effect gevonden ($F_{(1,12)}=0,07$; $p=0,790$), bij de andere drie outcome rates wel (COOP1: $F_{(1,12)}=5,22$; $p=0,041$; $b=-0,42$; REF1: $F_{(1,12)}=22,76$; $p<0,001$; $b=0,79$; CON1: $F_{(1,12)}=7,94$; $p=0,016$; $b=0,46$). De verschillende classificaties leveren dus niet direct problemen op bij de interpretatie van de evolutie van de outcome rates.

5.4.2.2. Resultaat eerste contactpoging

Naast de outcome rates kan ook de mate waarin de eerste contactpoging resulteert in een (afpraak voor een) interview gezien worden als een indicator van het individuele surveyklimaat. Men spreekt van een gunstig survey klimaat wanneer een interviewer bij een eerste contact een interview kan afnemen of een afspraak kan maken om het interview af te nemen op een later tijdstip. Daarom bekijken we de evolutie van het percentage eerste contacten dat resulteert in een afgewerkt interview of een afspraak. Dit percentage ligt tussen 27,32% en 47,34% met een gemiddelde van 35,96%. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij dit percentage voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,12)}=11,57$; $p=0,005$; $b=-0,79$. Er is een significante lineaire daling van het percentage eerste contacten dat resulteert in een (afpraak voor een) interview doorheen de jaren van 0,79 procentpunten per jaar (zie figuur 7). Over de beschreven periode van 14 jaar betekent dit toch een daling van 11 procentpunten. Op dit vlak gaat het surveyklimaat duidelijk achteruit.

Figuur 7: percentage eerste contacten dat resulteert in een afgewerkt interview of een afspraak

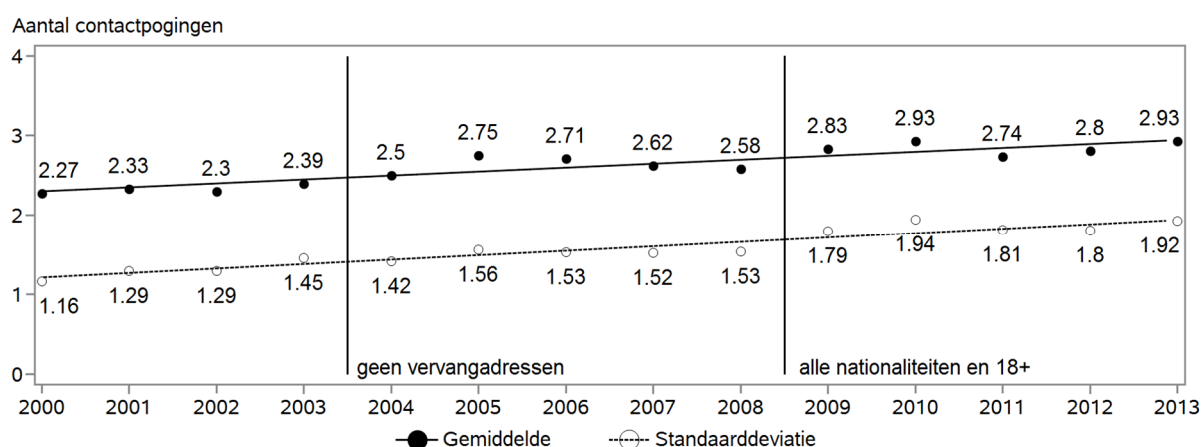
5.4.2.3. Gemiddeld aantal contactpogingen per respondent

Naast het resultaat van de eerste contactpoging als indicator van het surveyklimaat, kunnen we ook kijken naar het aantal contactpogingen per respondent dat gemiddeld gezien nodig is om een eindresultaat te bereiken. We beperken ons hierbij tot de contactpogingen van de eerste interviewer. Hoe minder contactpogingen er gemiddeld gezien nodig zijn om tot een eindresultaat te komen, hoe gunstiger het surveyklimaat. Er zijn gegevens van 2000 tot en met 2013. In de contactdata van 2007 is het niet mogelijk om te achterhalen bij welke contactpoging de refusal

conversion interviewer begonnen is. Daarom worden voor 2007 enkel de respondenten waarbij geen refusal conversion gebruikt is, meegenomen in deze analyses.

Het gemiddelde van het gemiddeld aantal contactpogingen per respondent per surveyjaar is 2,62 (minimum: 2,27; maximum: 2,93) (zie figuur 8). Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het gemiddeld aantal contactpogingen voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,12)}=51,90$; $p<0,0001$; $b=0,05$. Er is een significante lineaire stijging van het gemiddeld aantal contactpogingen van 0,05 contactpogingen per jaar. In de eerste jaren zijn er gemiddeld gezien iets meer dan twee contactpogingen, in de laatste jaren zijn het er bijna drie. Langs de ene kant is dit opnieuw een indicatie voor een verslechterend surveyklimaat. Langs de andere kant is dit ook het gevolg van het optrekken van het minimum aantal contactpogingen by design. Ook de standaarddeviatie van het gemiddeld aantal contactpogingen stijgt, $F_{(1,12)}=105,09$; $p<0,0001$; $b=0,06$. De variatie in het gemiddeld aantal contactpogingen is toegenomen doorheen de jaren.

Figuur 8: gemiddeld aantal contactpogingen van de eerste interviewer per surveyjaar

5.4.2.4. De reden waarom respondenten hun deelname weigeren

Het percentage respondenten dat zijn deelname weigert, neemt toe doorheen de jaren. Naast de verandering in de hoeveelheid weigeraars, kunnen we ons ook de vraag stellen of hun motieven veranderen. Blijven respondenten doorheen de jaren dezelfde redenen gebruiken om hun weigering te motiveren of treden er verschuivingen op? Informatie hierover vinden we op het contactblad (2000-2013). Het contactblad bevat een reeks mogelijke reacties van respondenten op het bezoek van de interviewer. Interviewers dienen elke reactie die de respondent geeft aan te kruisen in de kolom van de overeenstemmende contactpoging. De gegeven mogelijke reacties veranderen in de loop van de jaren: bestaande mogelijkheden worden verwijderd, nieuwe mogelijkheden worden toegevoegd of bestaande mogelijkheden worden geherformuleerd. In 2000 werd er een onderscheid gemaakt tussen de eerste reactie van de respondent en zijn verdere reacties. Vanaf 2001 verdwijnt dit onderscheid. Voor de analyses van 2000 werd de eerste reactie daarom gewoon bij de andere reacties gevoegd, analoog aan de verdere jaren.

In elk jaar werden de respondenten geselecteerd die hun deelname geweigerd hebben. Voor deze personen werd er gekeken bij welke contactpoging de weigering voorkwam. Van deze contactpoging werden dan alle gegeven reacties verzameld. Over alle weigeraars heen werd per jaar een frequentietabel opgesteld van deze reacties. Voor elk jaar werden de vijf meest voorkomende redenen voor de weigering geselecteerd. Deze worden weergegeven in tabel 11. De

percentages in deze tabel sommeren niet tot 100% aangezien bij elke weigering meerdere redenen aangeduid konden worden. Gelijkaardige redenen met een verschillende formulering worden gegroepeerd in de tabel. Een blanco cel in de tabel betekent dat de reactie een mogelijke reactie was in dat jaar maar deze niet in de top vijf stond. De waarde 'nvt' betekent dat de reactie in dat jaar niet in de lijst van mogelijke reacties stond.

Tabel 11: reden van weigering (%)

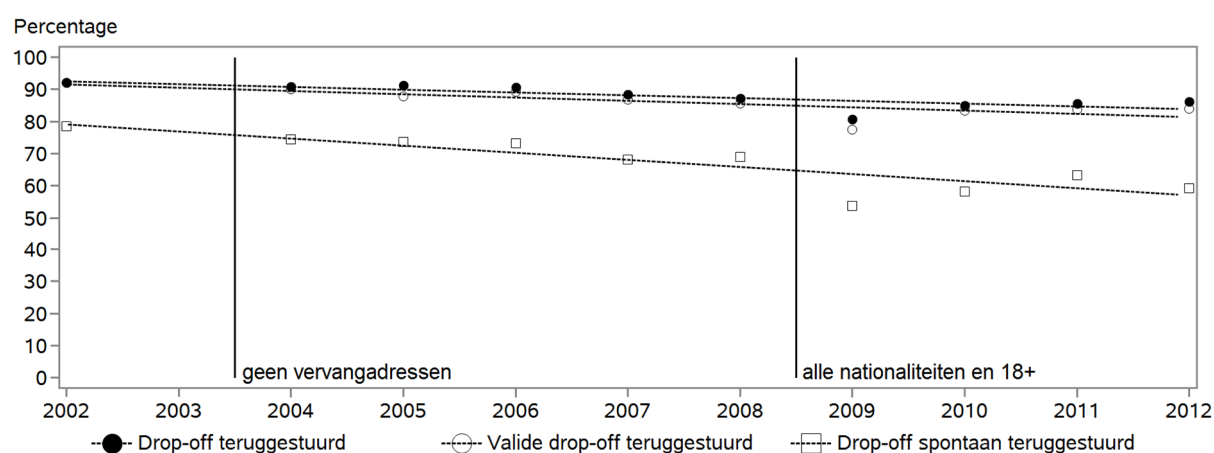
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
- Geen interesse							
- Niet geïnteresseerd	49	53	49	39	49	45	46
- Geen tijd	32	32	26	27	29	32	32
- Verspilling van tijd		15	19	9	12	11	12
- Slechte timing (bv ziek, kinderen, ...), ergens mee bezig (bv. bezoek)	22	18	16	12	19	21	17
- Te druk bezig\wil niet gestoord worden							
- Doet nooit mee aan onderzoeken\Dat zijn uw zaken niet!	15	21	19	14	19	16	12
- Ik doe nooit aan onderzoek mee							
- Geen vertrouwen in onderzoek							
- Respondent weigert, omdat partner/familie/huishoudlid geen goedkeuring aan medewerking verleent	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
- Weet niet genoeg/niets van het onderwerp, te moeilijk voor mij	11						
- Weet daar niets over							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
- Geen interesse							
- Niet geïnteresseerd	47	47	52	57	56	64	56
- Geen tijd	33	39	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
- Verspilling van tijd	12	15	25	24	24	27	24
- Slechte timing (bv ziek, kinderen, ...), ergens mee bezig (bv. bezoek)	23	22	15	16	12	10	12
- Te druk bezig\wil niet gestoord worden							
- Doet nooit mee aan onderzoeken\Dat zijn uw zaken niet!	14	18	19	14	21	14	16
- Ik doe nooit aan onderzoek mee							
- Geen vertrouwen in onderzoek					8	7	8
- Respondent weigert, omdat partner/familie/huishoudlid geen goedkeuring aan medewerking verleent	nvt	nvt	8				
- Weet niet genoeg/niets van het onderwerp, te moeilijk voor mij				6			
- Weet daar niets over							

De meest voorkomende reden waarom respondenten hun deelname weigeren is in alle jaren 'geen interesse'. Gemiddeld gezien wordt deze reden bij 51% van de weigeringen aangehaald. De tweede meest voorkomende reden is in alle jaren 'geen tijd'. Gemiddeld gezien wordt deze reden bij 31% van de weigeringen aangehaald. In de laatste jaren (2009-2013) behoorde deze reactie jammer genoeg niet meer tot de mogelijkheden. De andere drie redenen in de top vijf zijn over het algemeen 'verspilling van tijd', 'slechte timing/te druk bezig/niet storen' en 'ik doe nooit mee aan onderzoek'. Deze werden gemiddeld gezien respectievelijk bij 18%, 17% en 17% van de weigeringen gebruikt. Opvallend is dat in de laatste drie jaren de reactie 'geen vertrouwen in onderzoek' de top vijf bereikt (7%-8%). Het lijkt er op dat het gebrek aan vertrouwen in onderzoek doorheen de jaren stijgt bij weigeraars. Deze vaststelling dient verder opgevolgd te worden. Indien nodig kan er in de interviewertraining meer aandacht besteed worden aan het overtuigen van respondenten met een gebrek aan vertrouwen in surveys.

5.4.2.5. Non-respons drop-off vragenlijst

Een gunstig surveyklimaat houdt in dat respondenten de drop-off vragenlijst spontaan terugsturen nadat ze deze volledig en correct ingevuld hebben. Vragenlijsten die slechts na één (of meerdere) herinneringsbrieven of zelfs helemaal niet teruggestuurd worden of die onvolledig en/of incorrect ingevuld teruggestuurd worden, zijn een indicatie van een negatiever surveyklimaat. We bekijken de non-respons van de drop-off vragenlijsten tijdens de surveyjaren 2002 en 2004 tot 2012. In de andere surveyjaren werd er niet met een drop-off gewerkt. De resultaten van alle surveyjaren liggen netjes op een rechte. Enkel voor 2009 liggen de percentages wat lager (zie figuur 9). Dat jaar was er blijkbaar een dipje in de respons op de drop-off vragenlijst. De berekeningen die hierna volgen, werden ook eens gemaakt zonder het jaar 2009, maar de resultaten verschilden niet sterk van de berekeningen met 2009.

Figuur 9: respons drop-off vragenlijst, met regressielijnen

Het percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst terugstuurt, ligt tussen 80,63% en 92,08% met een gemiddelde van 87,78% (zie tabel 12). Deze percentages zijn hoog. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst wel terugstuurt, voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,8)}=12,25$; $p=0,008$; $b=-0,86$. Er is een significante lineaire daling van dit percentage doorheen de jaren van 0,86 procentpunten per jaar. Dit betekent dat over een periode van 10 jaar 8,6 procentpunten minder respondenten de vragenlijst terugsturen.

Het percentage respondenten dat een valide drop-off vragenlijst terugstuurt, ligt tussen 77,43% en 92,08% met een gemiddelde van 86,00%. Deze percentages zijn ongeveer gelijk aan de percentages van de teruggestuurde vragenlijsten. Dit wil zeggen dat de meeste vragenlijsten die teruggestuurd worden, volledig en correct zijn ingevuld. Gemiddeld gezien zijn slechts 2,27% van de teruggestuurde vragenlijsten niet valide. Wanneer respondenten de moeite nemen om de drop-off vragenlijst in te vullen, doen ze dit meestal volledig en op een correcte manier. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het percentage respondenten dat een valide drop-off vragenlijst terugstuurt, voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{(1,8)}=12,38$; $p=0,008$; $b=-1,02$. Er is een significante lineaire daling van dit percentage doorheen de jaren van 1,02 procentpunten per jaar. Deze daling is ongeveer gelijk aan de daling van de teruggestuurde vragenlijsten. Er worden doorheen de jaren niet meer invalide vragenlijsten teruggestuurd.

Het percentage respondentent dat de drop-off vragenlijst spontaan terugstuurt, ligt tussen 53,75% en 78,40% met een gemiddelde van 67,16%. Deze percentages liggen duidelijk lager dan de percentages van het terugsturen van de vragenlijsten. Hoewel de meeste respondenten de vragenlijsten volledig en correct ingevuld terugsturen, gebeurt dit maar bij 7 op 10 respondenten spontaan. De anderen hebben hiervoor een tot drie herinneringsbrieven nodig. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst spontaan terugstuurt, voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{1,8}=23,93$; $p=0,001$; $b=-2,20$. Er is een significante lineaire daling van dit percentage doorheen de jaren van 2,2 procentpunten per jaar. Dit betekent dat over een periode van 10 jaar 22 procentpunten minder respondenten de vragenlijst spontaan terugsturen. Deze daling is veel sterker dan de eerder beschreven dalingen. Deze dalingen suggereren opnieuw een verslechtering van het surveyklimaat.

Tabel 12: respons drop-off vragenlijst

Drop-off (%):	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Teruggestuurd	92,08	90,86	91,20	90,65	88,34	87,12	80,63	85,04	85,68	86,20
Valide teruggestuurd	92,08	89,96	87,91	89,22	86,75	85,63	77,43	83,36	83,68	84,03
Spontaan teruggestuurd	78,40	74,45	73,72	73,31	68,18	68,88	53,75	58,32	63,35	59,26

5.4.2.6. Besluit non-respons indicatoren

De refusal rates stijgen doorheen de jaren. Volgens het regressiemodel betreft het een stijging van 9 procentpunten over 18 jaar, wat niet onaanzienlijk is en wel een duidelijke indicatie is dat het survey klimaat verslechterd is. Hieraan gerelateerd zien we een daling van de cooperation rates doorheen de jaren. Volgens het regressiemodel betreft het een daling van 7,92 procentpunten over 18 jaar. Respondenten zijn minder en minder geneigd om mee te werken aan de survey. De response rates blijven constant doorheen de jaren. Dit kan verklaard worden door de stijgende contact rates doorheen de jaren. Volgens het regressiemodel betreft het een stijging van 8,28 procentpunten over 18 jaar. De veranderingen in de contactprocedure (verhoging minimum aantal contactpogingen en refusal conversion) werpen hun vruchten af. Er worden meer inspanningen gedaan en interviewers slagen er beter in om contact te krijgen met hun respondenten. Dit heeft echter geen invloed op de response rates omdat het aandeel weigeringen ook stijgt. De redenen die respondenten gebruiken om hun weigering te motiveren, zijn constant doorheen de tijd. De vijf belangrijkste redenen zijn 'geen interesse', 'geen tijd', 'verspilling van tijd', 'slechte timing/te druk bezig/niet storen' en 'ik doe nooit mee aan onderzoek'. De laatste jaren lijkt de reden 'geen vertrouwen in onderzoeken' aan een opmars bezig. Een trend die zeker verder opgevolgd moet worden.

Hoewel interviewers er beter in slagen om contact te maken met hun respondenten, daalt het succes van de eerste contactpoging. Deze resulteert doorheen de jaren minder en minder in (een afspraak voor) een afgewerkt interview. Doorheen de jaren is het gemiddeld aantal contactpogingen dat per respondent nodig is om tot een eindresultaat te komen, gestegen. De laatste jaren worden drop-off vragenlijsten minder teruggestuurd dan vroeger. Er is vooral een afname in het aantal vragenlijsten dat spontaan teruggestuurd wordt. We zien duidelijke aanwijzingen voor een verslechterend surveyklimaat. Deze vastgestelde trends zijn geleidelijk en lijken niet gerelateerd aan de wijziging van de populatieomschrijving (2009) of de steekproefprocedure (2004). Men probeert deze verslechtering te compenseren door de inspanningen van de veldwerkorganisatie met betrekking tot de contactprocedure te laten toenemen.

5.4.3. Contrast tussen respondenten en non-respondenten

Na de evolutie van de non-respons indicatoren kijken we nu naar de evolutie van het verschil tussen respondenten en non-respondenten. In de gerealiseerde steekproeven is steeds een zekere vertekening aanwezig, bijvoorbeeld de over- of ondervertegenwoordiging van bepaalde leeftijdsgroepen. Een vertekening die elk jaar vastgesteld wordt, is de ondervertegenwoordiging van personen zonder diploma of met enkel een diploma lager onderwijs en de oververtegenwoordiging van hoger geschoolden. Om de non-responsvertekening statistisch te remediëren, worden de data van de gerealiseerde steekproef gewogen. Tot en met de survey van 2009 gebeurde dit enkel op basis van poststratificatie op basis van de gezamenlijke verdeling van leeftijd, opleiding en geslacht. Vanaf 2010 wordt een complexere weging in drie stappen toegepast op basis van de gecombineerde marginale verdelingen. Deze procedure wordt uitgelegd in Pickery (2010).

De berekende gewichten zorgen ervoor dat de proportionele verdeling van de strata van de gerealiseerde steekproef overeen stemt met de proportionele verdeling van de strata in de populatie op basis van de bevolkingsgegevens. Deze gewichten worden gezien als een indirecte maat voor het verschil tussen respondenten en non-respondenten. Hoe meer uitgesproken de gewichten worden, hoe meer de groep respondenten afwijkt van de initiële steekproef en dus ook van de groep non-respondenten.

De verdeling van de gewichten is zeer scheef. Ze liggen tussen 0,18 en 8,48 met een gemiddelde van 1. Er wordt een $\log_{10}$ -transformatie uitgevoerd zodat een meer symmetrische verdeling van de gewichten bekomen wordt. De getransformeerde gewichten liggen tussen -1,72 en 2,14 met een gemiddelde van 0 (zie tabel 13).

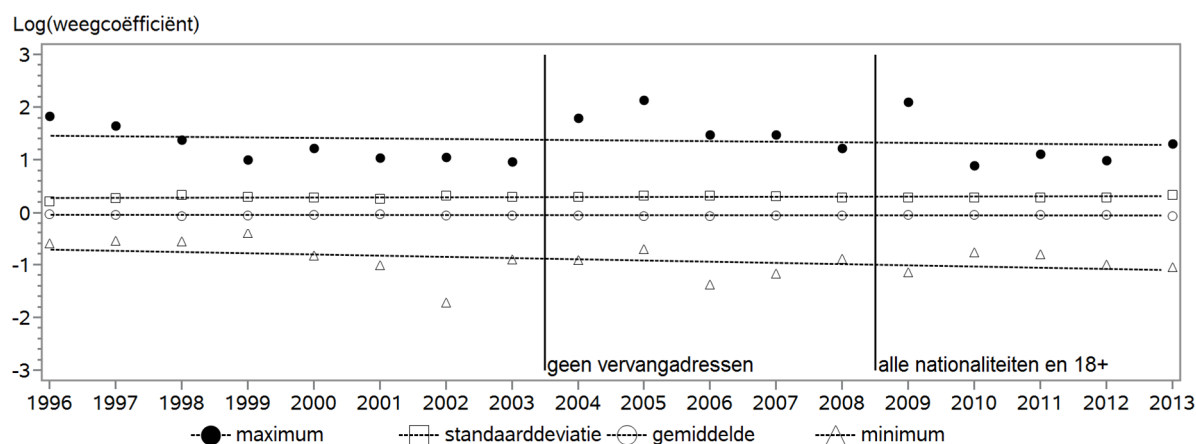
Tabel 13: minimum, gemiddelde, maximum en standaarddeviatie van de gewichten

Jaar	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Minimum	-0,60	-0,56	-0,56	-0,40	-0,83	-1,02	-1,72	-0,91	-0,92
Gemiddelde	-0,03	-0,04	-0,06	-0,05	-0,04	-0,03	-0,05	-0,05	-0,06
Maximum	1,83	1,65	1,38	1,00	1,22	1,04	1,05	0,97	1,79
Standaarddeviatie	0,21	0,27	0,33	0,30	0,28	0,26	0,32	0,30	0,30

Jaar	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Minimum	-0,71	-1,37	-1,17	-0,89	-1,15	-0,77	-0,81	-1,00	-1,06
Gemiddelde	-0,06	-0,06	-0,05	-0,05	-0,05	-0,04	-0,05	-0,05	-0,07
Maximum	2,14	1,48	1,48	1,23	2,10	0,89	1,12	0,99	1,30
Standaarddeviatie	0,32	0,32	0,31	0,29	0,29	0,28	0,29	0,29	0,33

Het enkelvoudige lineaire regressie model waarbij respectievelijk het minimum, het maximum of de standaarddeviatie voorspeld wordt op basis van het jaar, is niet significant (minimum: $F_{(1,16)}=2,74$; $p=0,117$; maximum: $F_{(1,16)}=0,32$; $p=0,578$ en standaarddeviatie: $F_{(1,16)}=2,65$; $p=0,123$). Er is dus geen significante lineaire toename of afname van het minimum/maximum/standaarddeviatie van de getransformeerde gewichten doorheen de jaren (zie figuur 10). Het contrast tussen de respondenten en de non-respondenten is eerder stabiel doorheen de tijd.

Figuur 10: gewichten ten opzichte van surveyjaar, met regressielijnen

Zoals vermeld werd de berekeningswijze van de gewichten veranderd in 2010. Het is dus mogelijk dat de gewichten van 1996 tot 2009 niet zonder meer vergelijkbaar zijn met die van 2010 tot 2013. Om dit na te gaan, werden de analyses ook eens apart gedaan voor de data voor en vanaf 2010. De conclusies zijn vergelijkbaar. Er is geen significant lineair effect van het jaartal op de standaarddeviatie (1996–2009: $F_{(1,12)}=2,72$; $p=0,125$; 2010–2013: $F_{(1,2)}=5,97$; $p=0,135$) of op het maximum (1996–2009: $F_{(1,12)}=0,67$; $p=0,429$; 2010–2013: $F_{(1,2)}=3,83$; $p=0,190$). Er is wel een significant negatief lineair effect op het minimum (1996–2009: $F_{(1,12)}=5,19$; $p=0,042$; $b=-0,05$; 2010–2013: $F_{(1,2)}=25,84$; $p=0,037$; $b=-0,11$). We beschouwen het contrast tussen respondenten en non-respondenten nog steeds als constant aangezien er geen significante veranderingen in de standaarddeviatie zijn.

5.4.4. De houding van de respondent ten aanzien van surveys

Als laatste indicatoren van het individuele surveyklimaat komen de indicatoren aan bod die iets zeggen over de houding van de respondent ten aanzien van surveys. Deze houding wordt typisch gemeten aan de hand van een aantal vragen waarbij de mening van de respondent over de survey gevraagd wordt. In de SCV-survey vinden we deze vragen terug als laatste onderdeel van het interview (onderdeel: 'afronding'). Dit onderdeel ziet er standaard als volgt uit:

Om af te ronden nog een aantal vragen over het interview zelf:

1) Hoe aangenaam of onaangenaam vond u in het algemeen het interview waaraan u hebt meegewerkt?

1: zeer aangename ervaring 2: aangename ervaring 3: noch aangename, noch onaangename ervaring 4: onaangename ervaring 5: zeer onaangename ervaring

2) In het algemeen genomen, hoe moeilijk of gemakkelijk vond u het om de vragen die tijdens het voorbije interview werden gesteld, te beantwoorden?

1: zeer moeilijk 2: moeilijk 3: niet moeilijk maar ook niet gemakkelijk 4: gemakkelijk 5: zeer gemakkelijk

3) Wat vond u van de duur van het interview? Vond u het te lang, noch te lang noch te kort of te kort?

1: te lang 2: noch te lang noch te kort 3: te kort

4) Indien ik u zou vragen om nog eens mee te werken aan een gelijkaardig interview, zou u dan meewerken of weigeren om mee te werken?

1: meewerken 2: weigeren

5) Ik ga u een aantal beweringen over het soort onderzoek waaraan u hebt meegewerkt voorlezen. Kunt u per bewering over dit soort onderzoek aangeven in welke mate u het (helemaal) eens of niet (helemaal) eens bent?

1: helemaal oneens 2: oneens 3: Noch eens, noch oneens
4: eens 5: helemaal eens

- a) De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen.
- b) De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig.
- c) Dergelijke onderzoeken zijn voor de mensen die eraan meewerken een verspilling van hun tijd.
- d) Via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken.
- e) Dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen.
- f) Iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken aan dergelijke onderzoeken.
- g) Mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken aan een dergelijk interview.
- h) Met dergelijke onderzoeken krijgt de overheid een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking.

Dit onderdeel werd in 2003 – 2006 en 2008 – 2013 steeds op exact dezelfde wijze afgenomen: een mondeling face-to-face interview met dezelfde formulering en volgorde van de vragen. In de jaren 2000 en 2001 was de afname van dit onderdeel gelijkaardig maar er waren minder vragen (5a, 5d, 5e en 5h ontbraken), de vragen stonden in een andere volgorde en de formulering was soms licht anders. Wel werden alle vragen ook mondeling face-to-face gesteld in het onderdeel ‘afronding’. In de jaren 2002 en 2007 ging het er anders aan toe.

In 2002 werden enkel de vragen 2, 3, 4, 5a en 5b in het mondeling face-to-face interview gesteld in het onderdeel ‘afronding’. De andere vragen (1, 5a, 5c, 5d, 5e, 5f, 5g en 5h) werden in een schriftelijke drop-off vragenlijst gesteld. Er werd hierbij ook expliciet verwezen naar het soort onderzoek zoals de SCV-survey. Merk op dat vraag 5a zowel in de mondelinge als in de schriftelijke vragenlijst vervat zit.

In 2007 werden enkel de vragen 1, 2, 3 en 4 in het mondeling face-to-face-interview gesteld in het onderdeel ‘afronding’. Vragen 5c en 5f stonden ook in het mondeling face-to-face-interview maar bij het onderdeel ‘privacy’. In de schriftelijke drop-off vragenlijst onderdeel ‘persoonlijke situatie en enquête’ stond vraag 5g. In de schriftelijke drop-off vragenlijst onderdeel ‘privacy en enquête’ stond vraag 5e. De andere vragen (5a, 5b, 5d, 5h) ontbraken.

Hierna volgt een bespreking van de (evolutie van de) respons op bovenstaande vragen. De meeste vragen werden beantwoord op een vijfpuntsschaal. Omdat de twee buitenste antwoordmogelijkheden niet vaak gebruikt worden door de respondenten, wordt de schaal herleid naar een driepuntsschaal. De antwoordmogelijkheden ‘helemaal oneens’ en ‘oneens’ worden samengevoegd tot ‘oneens’. Op dezelfde manier worden ‘helemaal eens’ en ‘eens’ samengevoegd tot ‘eens’. Hetzelfde geldt natuurlijk voor de schalen waarbij gepeild wordt naar de aangenaamheid en moeilijkheid.

5.4.4.1. Hoe aangenaam vond u het interview waaraan u hebt meegewerkt?

De meerderheid van de respondenten beschrijft het interview als een aangename ervaring (gemiddeld 81%) (zie tabel 14). Enkel in 2002 ligt het percentage opvallend lager (63,18%). De tweede grootste groep van de respondenten beschrijft het interview als een noch aangename, noch

onaangename ervaring (gemiddeld 17%). In 2002 ligt het percentage duidelijk hoger (33,04%). De respondenten van 2002 beschrijven het interview dus als minder aangenaam dan de andere jaren. Dit afwijkende antwoordpatroon kan geïnterpreteerd worden als het wegvallen van het effect van sociale wenselijkheid. In 2002 werd deze vraag immers schriftelijk beantwoord via een drop-off vragenlijst in plaats van in een mondeling face-to-face-interview.

Tabel 14: hoe aangenaam vond u in het algemeen het interview waaraan u hebt meegewerkt?

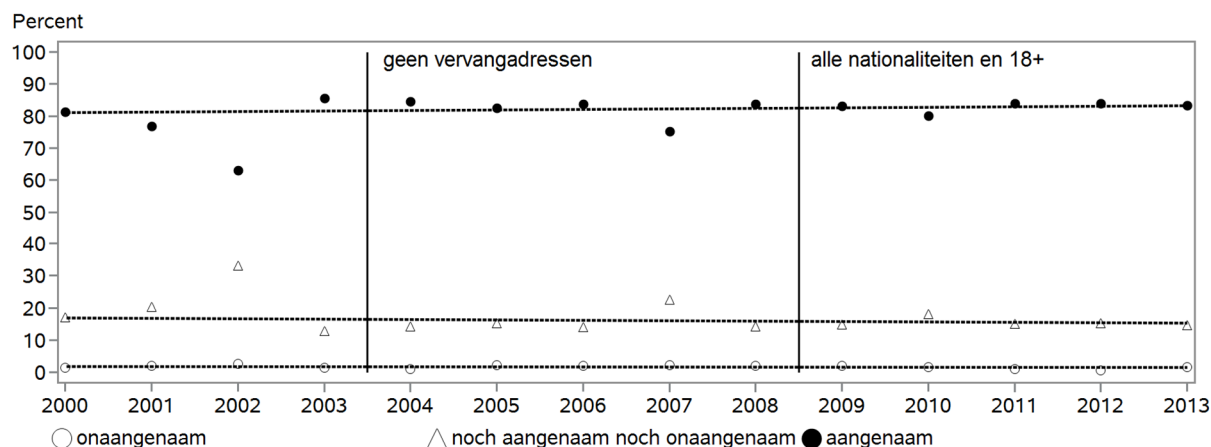
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Onaangenaam	1,42	2,01	2,71	1,37	1,11	2,22	2,07	2,26	2,02
Noch aangenaam noch onaangenaam	17,12	20,38	33,04	12,8	14,2	15,21	14,03	22,52	14,2
Aangenaam	81,4	76,96	63,18	85,68	84,65	82,47	83,75	75,22	83,78
Geen mening	0	0,61	0,75	0,08	0	0,1	0,15	0	0
Geen antwoord	0,06	0,03	0,32	0,07	0,04	0	0	0	0
N	1345	1446	1360	1437	1554	1522	1540	1449	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Onaangenaam	2,16	1,67	0,98	0,66	1,77	1	2	3
Noch aangenaam noch onaangenaam	14,76	18,17	14,99	15,3	14,71	13	17	33
Aangenaam	83,08	80,17	83,91	83,97	83,44	63	81	86
Geen mening	0	0	0,06	0,07	0	0	0	1
Geen antwoord	0	0	0,06	0	0,08	0	0	0
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Omwillen van het afwijkende antwoordpatroon, wordt de survey van 2002 niet opgenomen bij de verdere berekeningen. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze drie modellen is significant (onaangenaam: $F_{(1,11)}=0,39$ $p=0,545$; noch onaangenaam, noch aangenaam: $F_{(1,11)}=0,38$ $p=0,550$; aangenaam: $F_{(1,11)}=0,58$ $p=0,462$). Er is geen lineaire toename of afname van deze percentages doorheen de jaren.

Algemeen vindt de meerderheid van de respondenten het meewerken aan het interview een aangename ervaring en deze evaluatie is stabiel doorheen de jaren (zie figuur 11).

Figuur 11: hoe aangenaam vond u in het algemeen het interview waaraan u hebt meegewerkt?

5.4.4.2. Hoe moeilijk vond u het om de vragen te beantwoorden?

Over de jaren heen vinden de meeste respondenten de vragen gemakkelijk (gemiddeld 47%) of noch moeilijk, noch gemakkelijk (gemiddeld 41%) (zie tabel 15).

Tabel 15: in het algemeen genomen, hoe moeilijk vond u het om de vragen te beantwoorden?

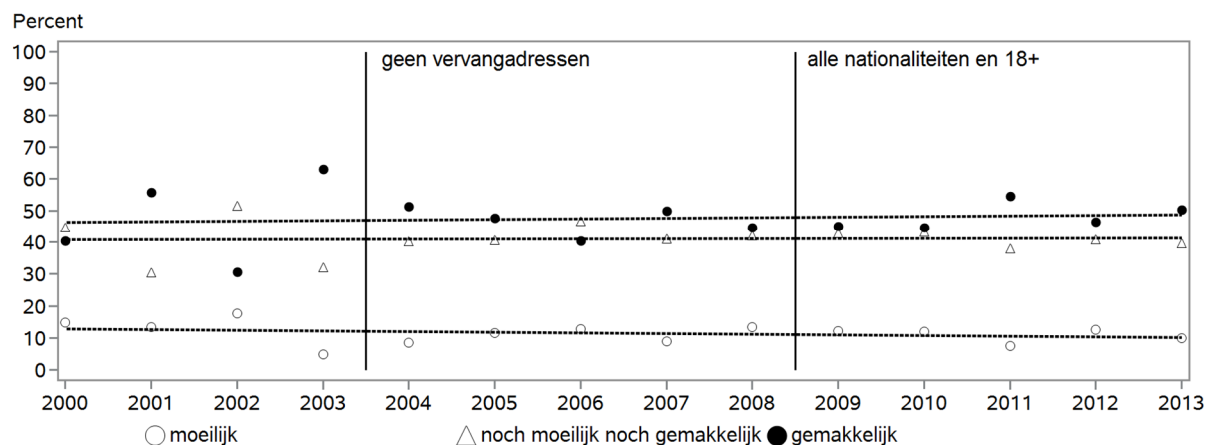
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Moeilijk	14,86	13,33	17,75	4,88	8,5	11,7	12,85	9,07	13,41
Noch moeilijk noch gemakkelijk	44,7	30,54	51,45	31,99	40,14	40,54	46,68	40,94	41,96
Gemakkelijk	40,36	55,79	30,58	63,03	51,3	47,76	40,39	49,94	44,63
Weet niet	0	0,34	0,11	0	0	0	0,09	0	0
Geen antwoord	0,08	0	0,12	0,1	0,06	0	0	0,04	0
N	1345	1446	1477	1437	1554	1522	1540	1449	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Moeilijk	12,23	12,07	7,51	12,59	9,95	5	11	18
Noch moeilijk noch gemakkelijk	42,77	43,23	38	40,85	39,67	31	41	51
Gemakkelijk	45	44,66	54,49	46,56	50,3	31	47	63
Weet niet	0	0	0	0	0	0	0	0
Geen antwoord	0	0,04	0	0	0,08	0	0	0
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze drie modellen is significant (moeilijk: $F_{(1,12)}=0,90$ $p=0,361$; noch moeilijk, noch gemakkelijk: $F_{(1,12)}=0,01$ $p=0,919$; gemakkelijk: $F_{(1,12)}=0,11$ $p=0,741$). Er is geen lineaire toename of afname van deze percentages doorheen de jaren.

Algemeen vinden de meeste respondenten het beantwoorden van de vragen gemakkelijk en deze evaluatie is stabiel doorheen de jaren (zie figuur 12).

Figuur 12: in het algemeen genomen, hoe moeilijk vond u het om de vragen te beantwoorden?

5.4.4.3. Wat vond u van de duur van het interview?

De meeste respondenten vinden het interview noch te lang, noch te kort (gemiddeld 80) (zie tabel 16). De tweede grootste groep respondenten vindt het interview te lang (gemiddeld 19%).

Tabel 16: wat vond u van de duur van het interview?

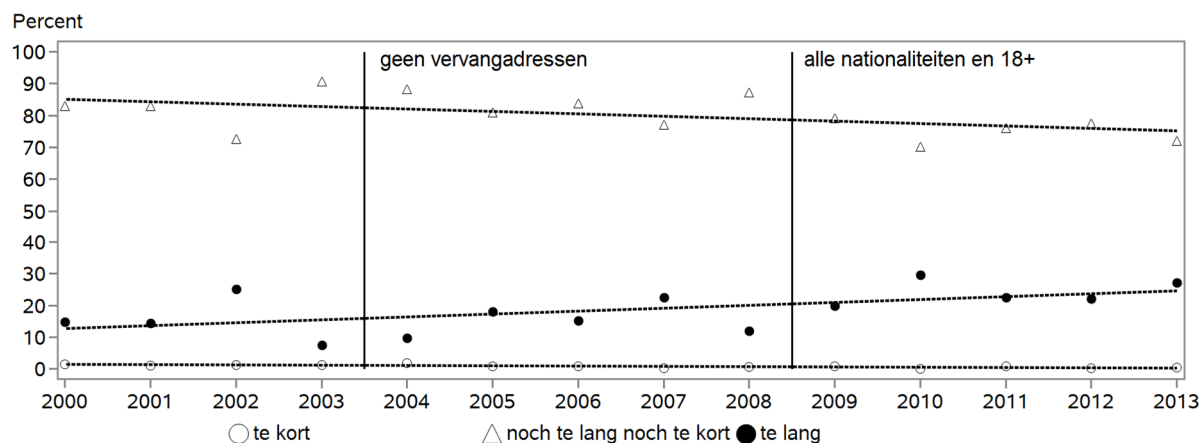
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Te kort	1,56	1	1,18	1,3	1,9	0,92	0,84	0,28	0,56
Noch te lang noch te kort	82,97	83,05	72,53	90,7	88,28	80,9	83,84	77	87,31
Te lang	14,76	14,54	25,21	7,58	9,69	18,11	15,26	22,53	12,08
Weet niet	0,64	1,35	1	0,35	0	0,06	0	0,05	0,05
Geen antwoord	0,06	0,06	0,07	0,07	0,12	0	0,05	0,14	0
N	1345	1446	1477	1437	1554	1522	1540	1449	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Te kort	0,87	0,09	0,78	0,23	0,45	0	1	2
Noch te lang noch te kort	79,13	70,26	76,09	77,58	72,09	70	80	91
Te lang	19,99	29,65	22,47	22,14	27,19	8	19	30
Weet niet	0	0	0,49	0,05	0,18	0	0	1
Geen antwoord	0	0	0,17	0	0,08	0	0	0
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Twee van deze drie modellen zijn significant (te kort: $F_{(1,12)}=14,69$ $p=0,002$ $b=-0,09$; noch te kort, noch te lang: $F_{(1,12)}=4,13$ $p=0,065$; te lang: $F_{(1,12)}=5,99$ $p=0,031$ $b=0,91$).

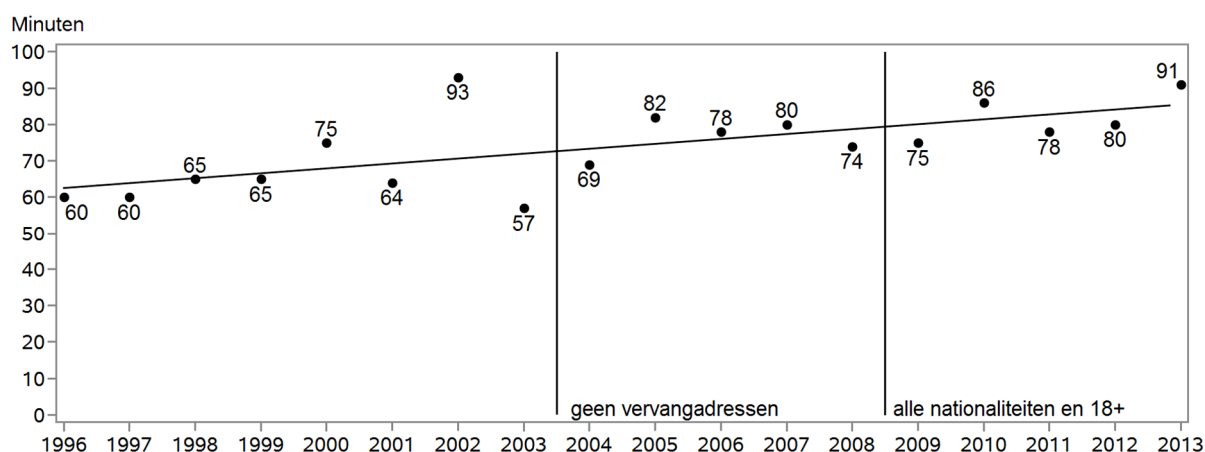
Algemeen vinden de respondenten het interview noch te lang, noch te kort. De evaluatie van de duurtijd wordt negatiever doorheen de jaren: het percentage respondenten dat het interview te kort vond, neemt lineair af met 0,09 procentpunten per jaar en het percentage respondenten dat het interview te lang vond, neemt lineair toe met 0,91 procentpunten per jaar (zie figuur 13).

Figuur 13: wat vond u van de duur van het interview?

We vragen ons af of deze negatieve trend in de evaluatie van de duur van het interview wijst op een verandering in de onderliggende houding van de respondent of op een verandering in de reële duur van het interview. Wanneer we kijken naar de reële interviewduur, zien we dat deze duidelijk toeneemt doorheen de jaren (zie figuur 14). In de eerste surveyjaren duurde het interview ongeveer 1 uur. In de laatste surveyjaren duurde het bijna anderhalf uur. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij de duur van het interview voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{1,116}=13,46$; $p=0,002$; $b=1,35$. Het model beschrijft een significante lineaire toename van de interviewduur van 1,35 minuten per surveyjaar. De negatievere evaluatie van de duur van het interview door de respondenten zal waarschijnlijk eerder samenhangen met de toename in reële duur dan met een verandering in hun onderliggende houding. Een mooie illustratie hiervan zijn de resultaten van 2002. In vergelijking met de jaren voordien en nadien, duurde het interview in 2002 duidelijk langer. De evaluatie van de duur van het interview is, in vergelijking met de jaren voordien en nadien, ook duidelijk negatiever. (De evaluatie van de duur van het interview gebeurde elk jaar in het mondelinge face-to-face-interview.)

Figuur 14: reële interviewduur in minuten ten opzichte van surveyjaar, met regressielijn

5.4.4.4. Zou u weigeren of nog eens meewerken aan een gelijkaardig interview?

De meerderheid van de respondenten zou in de toekomst opnieuw meewerken aan een gelijkaardig interview (gemiddeld 84%) (zie tabel 17). Het percentage 'weigeren' ligt in 2001 en 2002 iets hoger dan in de andere jaren.

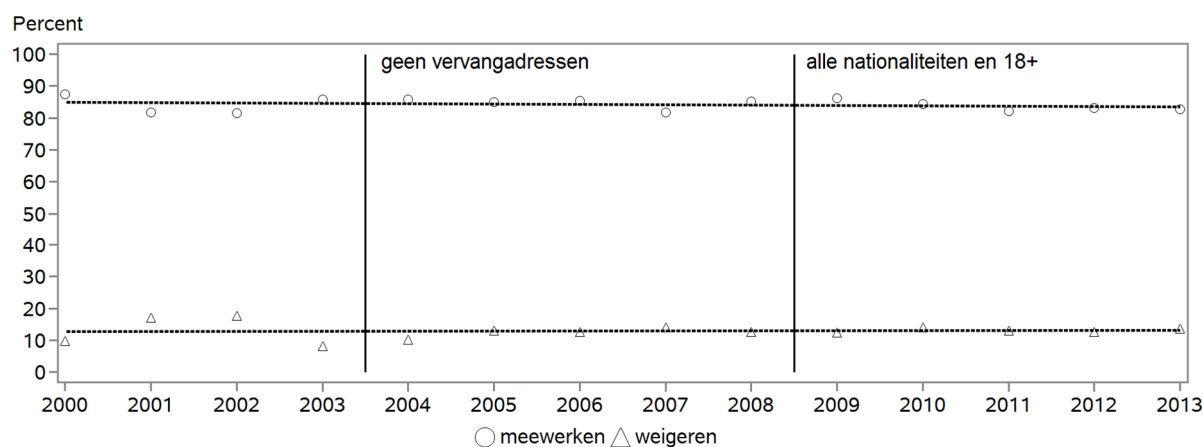
Tabel 17: zou u weigeren of nog eens meewerken aan een gelijkaardig interview?

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Meewerken	87,45	81,76	81,59	85,84	85,81	84,9	85,35	81,82	85,21
Weigeren	9,76	17,08	17,72	8,11	10,11	13,02	12,59	14,06	12,59
Weet niet	0	0	0,14	5,47	3,66	1,9	1,89	3,95	1,92
Geen antwoord	2,79	1,16	0,54	0,59	0,43	0,18	0,16	0,17	0,28
N	1345	1446	1477	1437	1554	1522	1540	1449	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Meewerken	86,18	84,43	82,24	83,08	82,81	82	84	87
Weigeren	12,46	14,07	13,01	12,65	13,69	8	13	18
Weet niet	1,23	1,49	4,59	3,81	3,02	0	2	5
Geen antwoord	0,14	0	0,16	0,46	0,48	0	1	3
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Er worden twee enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten dat zou meewerken/weigeren bij een gelijkaardig interview, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze modellen is significant (meewerken: $F_{(1,12)}=0,74$ $p=0,405$; weigeren: $F_{(1,12)}=0,03$ $p=0,868$). Er is geen lineaire toename of afname van deze percentages doorheen de jaren. Algemeen willen de meeste respondenten opnieuw meewerken aan gelijkaardig onderzoek en deze evaluatie is stabiel doorheen de jaren (zie figuur 15).

Figuur 15: zou u weigeren of nog eens meewerken aan een gelijkaardig interview?

Dit is echter slechts een intentie van de respondenten, die niet per se iets zegt over hun feitelijk gedrag in de toekomst. De SCV-survey is geen longitudinaal onderzoek waarbij dezelfde respondenten meerdere jaren na elkaar bevestigd worden. We kunnen dus niet nagaan in welke mate respondenten die zeggen dat ze opnieuw zullen deelnemen aan een gelijkaardig onderzoek ook effectief opnieuw deelnemen. We beschikken wel over gegevens over het terugsturen van de drop-off vragenlijst. Eerder werd al beschreven dat respondenten doorheen de jaren de vragenlijst minder (spontaan) terugsturen. We kunnen ons de vraag stellen of deze trend hetzelfde dan wel verschillend is voor respondenten die wel of niet opnieuw zouden deelnemen aan gelijkaardig onderzoek.

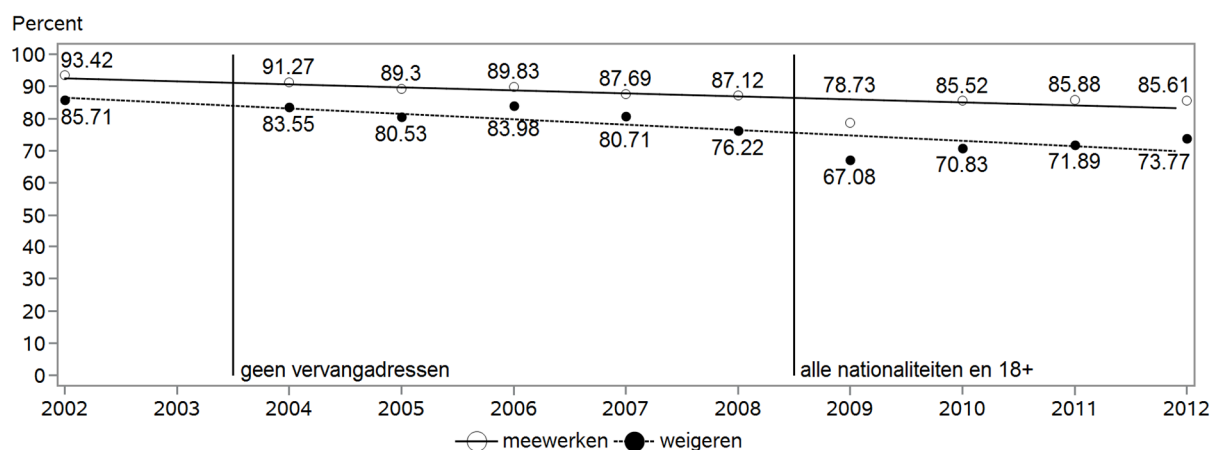
We kijken eerst naar de respondenten die wel opnieuw zouden meewerken aan gelijkaardig onderzoek. Gemiddeld gezien stuurt 87,4% van deze respondenten de drop-off vragenlijst terug

(minimum: 78,7%; maximum: 93,4%). Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst terugstuurt, voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{1,8}=10,03$; $p=0,013$; $b=-0,93$. Er is een lineaire afname van dit percentage van 0,93 procentpunten per jaar (zie figuur 16).

Bij de respondenten die niet opnieuw zouden meewerken aan gelijkaardig onderzoek, stuurt gemiddeld gezien 77,4% de drop-off vragenlijst terug (minimum: 67,1%; maximum: 85,7%). Deze cijfers liggen gemiddeld gezien 10 procentpunten lager dan bij de andere groep respondenten maar zijn toch nog steeds hoog. Het enkelvoudige regressiemodel waarbij het percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst terugstuurt, voorspeld wordt op basis van het jaartal is significant, $F_{1,8}=19,43$; $p=0,002$; $b=-1,67$. Er is een lineaire afname van dit percentage van 1,67 procentpunten per jaar (zie figuur 16).

Voor beide groepen is er een lineaire daling van het percentage drop-off vragenlijsten dat ze terugsturen. Deze daling is meer uitgesproken bij de respondenten die niet opnieuw zouden meewerken (16,7 procentpunten over 10 jaar) dan bij de respondenten die wel opnieuw zouden meewerken (9,3 procentpunten over 10 jaar).

Figuur 16: percentage respondenten dat de drop-off vragenlijst terugstuurt, met regressielijnen

5.4.4.5. Opinies over surveys

a) De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen

Deze vraag werd in 2002 zowel in de mondelinge als in de schriftelijke vragenlijst opgenomen. De resultaten van de mondelinge vraag staan in kolom 2002. De resultaten van de schriftelijke vraag staan in kolom 2002bis (zie tabel 18). Het grootste deel van de respondenten vindt dat de resultaten van dergelijke onderzoeken bruikbaar zijn om beleidsbeslissingen te nemen (gemiddeld 66%). De tweede grootste groep is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 22%). De resultaten van de schriftelijke vraag in 2002 zijn anders dan de resultaten van de mondelinge vragen, zelfs die van hetzelfde jaar. Er is een kleiner percentage respondenten het eens (51,25%) met de stelling. Het percentage respondenten dat het oneens (14,85%) is, is groter. Bij een schriftelijke vraag is het antwoord veel minder sociaal wenselijk dan bij dezelfde mondelinge face-to-face-vraag.

Tabel 18: de resultaten zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen

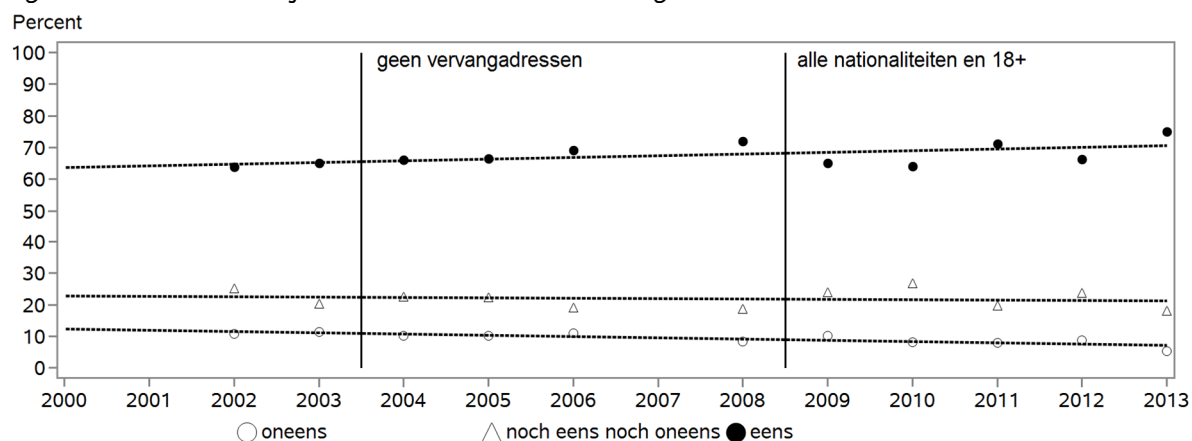
	2002	2002bis	2003	2004	2005	2006	2008
Oneens	10,79	14,85	11,5	10,19	10,1	10,9	8,45
Noch eens noch oneens	25,2	23,9	20,34	22,55	22,37	19,09	18,75
Eens	63,81	51,25	65,04	66,04	66,62	69,21	71,94
Geen mening	0,16	7,87	2,94	1,1	0,92	0,75	0,71
Geen antwoord	0,04	2,13	0,19	0,12	0	0,05	0,16
N	1477	1360	1437	1554	1522	1540	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Oneens	10,22	8,15	8,01	8,78	5,23	5	10	15
Noch eens noch oneens	23,96	26,86	19,64	23,68	18,17	18	22	27
Eens	65,05	64,19	71,28	66,42	75	51	66	75
Geen mening	0,58	0,81	0,8	0,7	0,96	0	2	8
Geen antwoord	0,19	0	0,26	0,42	0,64	0	0	2
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Voor de regressieanalyse werden van 2002 enkel de resultaten van de mondelinge bevraging gebruikt. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Een van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{(1,9)}=20,61$ $p=0,001$ $b=-0,40$; noch eens, noch oneens: $F_{(1,9)}=0,22$ $p=0,649$; eens: $F_{(1,9)}=3,90$ $p=0,080$).

Algemeen vinden de meeste respondenten de resultaten van surveys bruikbaar voor beleidsbeslissingen. Deze evaluatie wordt positiever doorheen de jaren: het percentage respondenten dat de resultaten niet bruikbaar vindt, neemt af met 0,40 procentpunten per jaar (Zie figuur 17).

Figuur 17: de resultaten zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen

b) De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig

De meeste respondenten vinden de resultaten van dergelijke onderzoeken geloofwaardig (gemiddeld 58%) (zie tabel 19). De tweede grootste groep respondenten is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 32%).

Tabel 19: de resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig

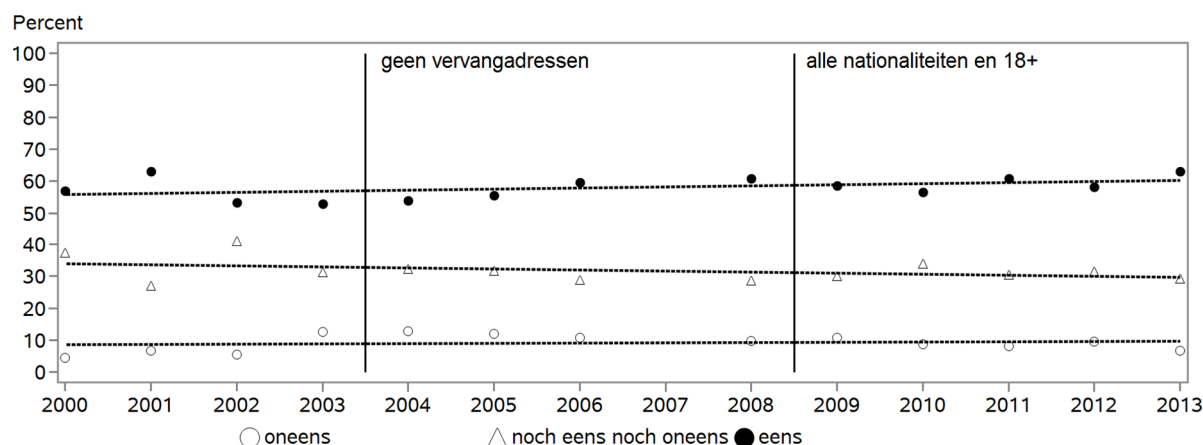
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2008
Oneens	4,49	6,68	5,54	12,61	12,89	11,95	10,77	9,78
Noch eens noch oneens	37,36	27,02	40,96	31,22	32,18	31,69	28,83	28,59
Eens	57,09	63,12	53,34	53,01	53,99	55,65	59,7	60,94
Geen mening	0,91	3,12	0	2,99	0,76	0,58	0,7	0,6
Geen antwoord	0,14	0,06	0,16	0,17	0,18	0,12	0	0,09
N	1345	1446	1477	1437	1554	1522	1540	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Oneens	10,86	8,72	8,08	9,53	6,74	4	9	13
Noch eens noch oneens	29,98	34	30,44	31,43	29,31	27	32	41
Eens	58,56	56,59	60,93	58,28	63,01	53	58	63
Geen mening	0,6	0,62	0,38	0,37	0,49	0	1	3
Geen antwoord	0	0,07	0,17	0,39	0,44	0	0	0
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{(1,11)}=0,20$ $p=0,662$; noch eens, noch oneens: $F_{(1,11)}=1,79$ $p=0,208$; eens: $F_{(1,11)}=2,46$ $p=0,145$). Er is geen lineaire toename of afname van deze percentages doorheen de jaren.

Algemeen vinden de meeste respondenten de resultaten van surveys geloofwaardig en deze evaluatie is stabiel doorheen de jaren (zie figuur 18).

Figuur 18: de resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig

c) Dergelijke onderzoeken zijn voor de mensen die eraan meewerken een verspilling van tijd

De meeste respondenten vinden dergelijke onderzoeken geen verspilling van tijd voor de mensen die eraan meewerken (gemiddeld 72%) (zie tabel 20). De tweede grootste groep respondenten is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 19%). Voor 2002 en 2007 is er een afwijkend patroon. In deze jaren wordt het onderzoek meer als tijdsverspilling ervaren (daling in het percentage 'oneens' en stijging in het percentage 'noch eens, noch oneens'). Voor 2002 kan dit verklaard worden door het verminderen van het sociaal wenselijk antwoorden omwille van het schriftelijke karakter van de vraag. Voor 2007 ligt er een mogelijke verklaring bij de formulering en de positie van de stelling. In dat jaar was de stelling: "De meeste enquêtes zijn een verspilling van de mensen hun tijd." en stond deze niet in het onderdeel 'afrondering' maar in het onderdeel

‘privacy’. De nadruk lag minder op het huidige onderzoek maar meer op surveys in het algemeen. Het gebruik van het woord ‘enquête’ roept bij de respondenten misschien ook het idee van commerciële (meer invasieve) surveys op.

Tabel 20: dergelijke onderzoeken zijn voor de deelnemers een verspilling van tijd

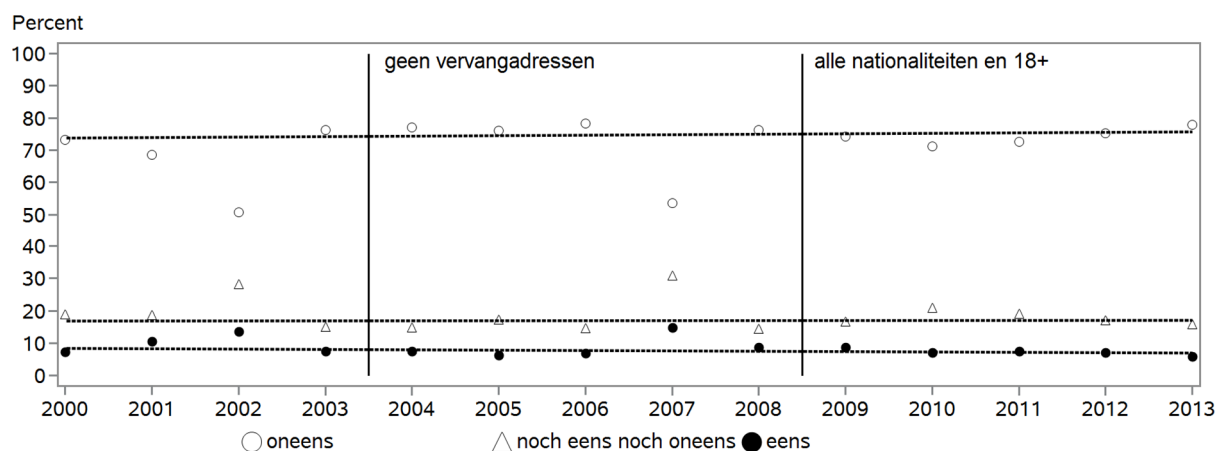
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Oneens	73,22	68,64	50,71	76,31	77,16	75,98	78,34	53,65	76,3
Noch eens noch oneens	18,91	18,62	28,16	15,09	14,76	17,32	14,59	30,94	14,44
Eens	7,28	10,68	13,59	7,48	7,61	6,39	6,89	14,8	8,81
Geen mening	0,24	1,96	5,73	1,06	0,35	0,3	0,18	0,52	0,3
Geen antwoord	0,34	0,1	1,82	0,07	0,12	0	0	0,08	0,15
N	1345	1446	1360	1437	1554	1522	1540	1449	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Oneens	74,14	71,25	72,67	75,19	77,88	51	72	78
Noch eens noch oneens	16,67	20,89	19,2	17,09	15,78	14	19	31
Eens	8,82	7,2	7,5	7,07	6,01	6	9	15
Geen mening	0,38	0,66	0,3	0,28	0,11	0	1	6
Geen antwoord	0	0	0,34	0,35	0,21	0	0	2
N	1440	1370	1446	1522	1515			

De resultaten van 2002 en 2007 worden omwille van hun afwijkend patroon niet mee opgenomen in de regressieanalyse. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{(1,10)}=0,51$ $p=0,490$; noch eens, noch oneens: $F_{(1,10)}=0,01$ $p=0,919$; eens: $F_{(1,10)}=1,68$ $p=0,225$). Er is geen lineaire toename of afname van deze percentages doorheen de jaren.

Algemeen genomen zien respondenten hun deelname aan dergelijke onderzoeken niet als een verspilling van tijd en deze evaluatie is stabiel doorheen de jaren (zie figuur 19).

Figuur 19: dergelijke onderzoeken zijn voor de deelnemers een verspilling van tijd

d) Via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken

De grootste groep respondenten vindt dat men zijn mening kenbaar kan maken via dergelijk onderzoek (gemiddeld 79%) (zie tabel 21). De tweede grootste groep is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 14%).

Tabel 21: via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken

	2002	2003	2004	2005	2006	2008
Oneens	9,68	7,91	7,38	6,64	6,44	5,01
Noch eens noch oneens	16,34	13,78	12,76	14,12	12,39	12,06
Eens	70,59	77,72	79,51	79,07	80,92	82,6
Geen mening	1,95	0,52	0,09	0,16	0,25	0,23
Geen antwoord	1,43	0,07	0,25	0	0	0,09
N	1360	1437	1554	1522	1540	1475

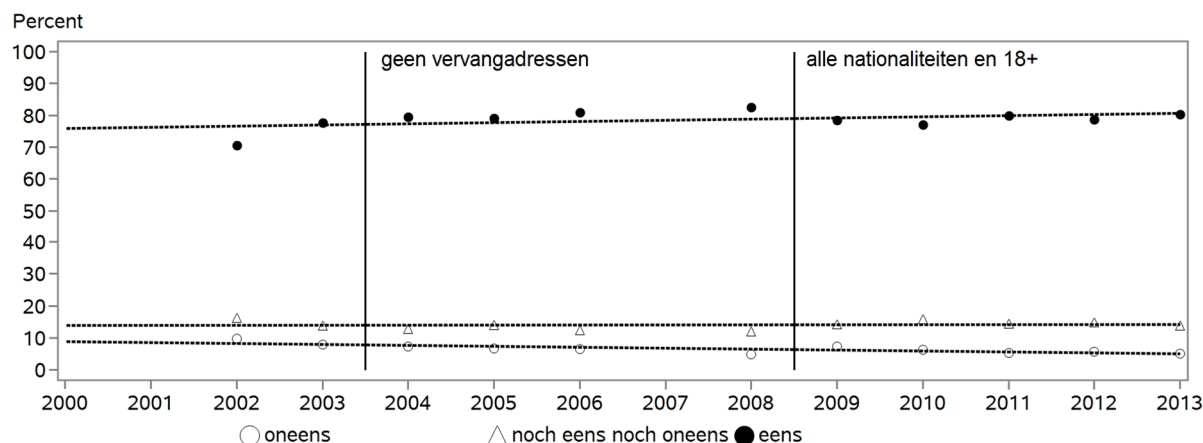
	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Oneens	7,26	6,37	5,36	5,74	5,21	5	7	10
Noch eens noch oneens	14,23	15,78	14,43	14,91	13,87	12	14	16
Eens	78,46	77,09	79,93	78,61	80,32	71	79	83
Geen mening	0,06	0,64	0,06	0,44	0,38	0	0	2
Geen antwoord	0	0,12	0,22	0,3	0,21	0	0	1
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Er is geen uitgesproken verschil te zien tussen 2002 (schriftelijke vraag) en de andere jaren (mondelijke vraag). Bij deze vraag lijkt sociale wenselijkheid minder effect te hebben. De enkelvoudige regressieanalyses met en zonder 2002 geven hetzelfde resultaat. De regressieanalyses met 2002 worden gerapporteerd.

Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Een van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{(1,9)}=15,92$ $p=0,003$ $b=-0,29$; noch eens, noch oneens: $F_{(1,9)}=0,04$ $p=0,850$; eens: $F_{(1,9)}=2,30$ $p=0,164$).

Algemeen vinden de meeste respondenten surveys wel een manier om hun mening kenbaar te maken. De evaluatie van deze stelling wordt positiever doorheen de jaren: het aantal respondenten dat het oneens is met de stelling dat men zijn mening kenbaar kan maken via surveys, neemt af met 0,29 procentpunten per jaar (zie figuur 20).

Figuur 20: via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken

e) Dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen

De meeste respondenten vinden dergelijk onderzoek geen inbreuk op hun privacy (gemiddeld 75%) (zie tabel 22). De tweede grootste groep respondenten is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 16%). De jaren 2002 en 2007 vertonen een afwijkend patroon. In 2002 is er maar 48,65% van de respondenten het oneens met deze stelling. Er zijn meer respondenten het noch eens, noch oneens met de stelling (30,45%) en meer respondenten het eens met de stelling (15,03%). De visie van de respondenten is dus negatiever in de schriftelijke vragenlijst dan in de mondelinge vragenlijst. Opnieuw is het effect van sociale wenselijkheid hier zichtbaar. Hetzelfde kan gezegd worden voor het jaar 2007. Voor dit jaar kan het verschil ook nog worden toegeschreven aan de alternatieve formulering. Er werd het woord 'enquête' gebruikt in plaats van 'onderzoek'. Dit woord heeft mogelijks een andere connotatie, cf. commerciële enquêtes.

Tabel 22: dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Oneens	48,65	80,69	78,04	80,96	83,09	42,83	81,69
Noch eens noch oneens	30,45	11,83	14,48	13,01	10,84	36,68	11,73
Eens	15,03	6,67	7,06	5,9	5,92	14,54	6,26
Geen mening	3,82	0,66	0,29	0,13	0,15	5,59	0,23
Geen antwoord	2,05	0,15	0,12	0	0	0,36	0,09
N	1360	1437	1554	1522	1540	1257	1475

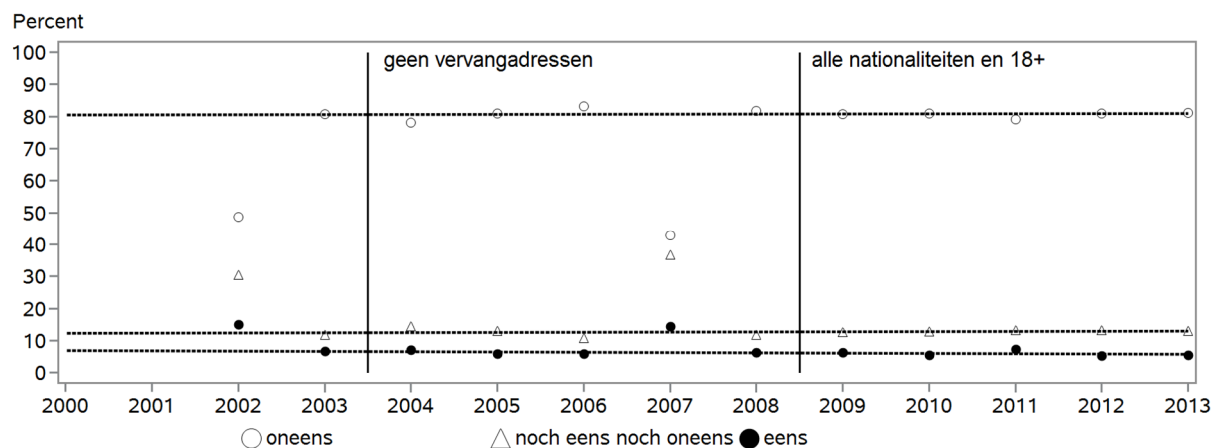
	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
Oneens	80,67	81,02	79,05	81	81,04	43	75	83
Noch eens noch oneens	12,68	12,74	13,21	13,24	13,07	11	16	37
Eens	6,26	5,46	7,4	5,25	5,44	5	8	15
Geen mening	0	0,7	0,17	0,22	0,23	0	1	6
Geen antwoord	0,39	0,08	0,17	0,3	0,21	0	0	2
N	1440	1370	1446	1522	1515			

De jaren 2002 en 2007 worden buiten beschouwing gelaten bij de regressieanalyses omwille van hun afwijkend antwoordpatroon. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{1,87}=0,06$ $p=0,814$; noch eens,

noch oneens: $F_{(1,8)}=0,26$ $p=0,621$; eens: $F_{(1,8)}=1,86$ $p=0,210$). Er is geen lineaire toename of afname van deze percentages doorheen de jaren.

In het algemeen ervaren respondenten surveys niet als een inbreuk op hun privacy en deze houding is stabiel doorheen de jaren (zie figuur 21).

Figuur 21: dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen

f) Iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken aan dergelijke onderzoeken

Het grootste deel van de respondenten vindt dat iedereen de verantwoordelijkheid heeft om mee te werken aan dergelijke onderzoeken (gemiddeld 55%) (zie tabel 23). De tweede grootste groep respondenten is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 27%). Voor 2002 is er een duidelijke afwijking zichtbaar. Het percentage respondenten dat het eens is met de stelling, is kleiner (40,48%). De percentages van respondenten die het oneens zijn en die het noch eens, noch oneens zijn, stijgen. We zien hier weer het effect van het wegvallen van de sociale wenselijkheid bij een schriftelijke in plaats van mondelinge vraag. Hetzelfde patroon kan, in lichtere mate, ook geobserveerd worden voor 2007. Dit kan niet op dezelfde manier geïnterpreteerd worden, aangezien deze vraag niet schriftelijk gesteld werd in 2007. Wel stond de vraag in het onderdeel 'privacy' in plaats van in het onderdeel 'afronding'. De nadruk lag minder op het huidige onderzoek maar meer op surveys in het algemeen. Mogelijks heeft ook dit het sociaal wenselijk antwoorden verkleind.

Tabel 23: iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken

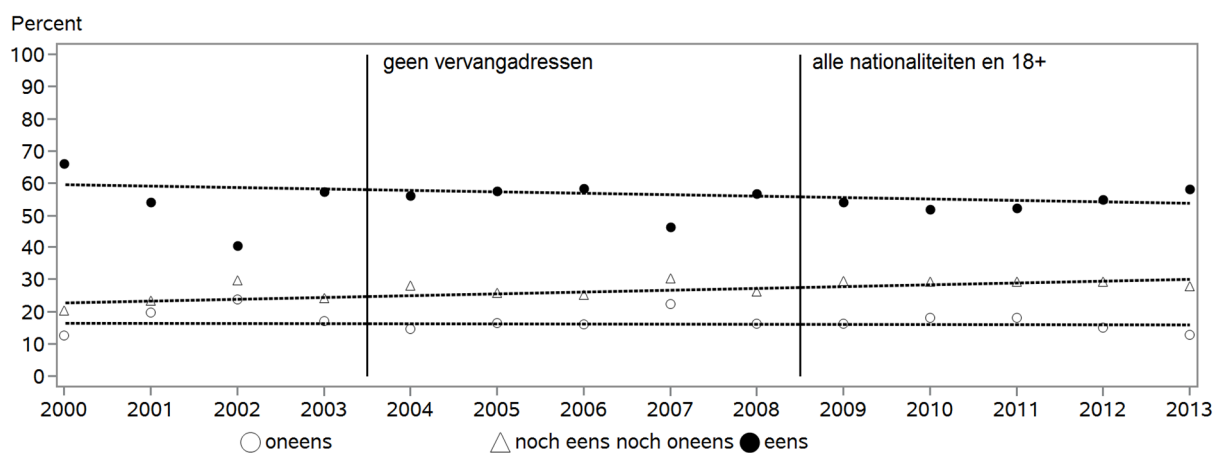
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
oneens	12,57	19,77	23,8	17,04	14,74	16,38	16,09	22,44	16,36
noch eens noch oneens	20,34	23,4	29,65	24,08	28,12	25,76	25,15	30,27	26,13
eens	66,03	54,15	40,48	57,46	56,23	57,64	58,4	46,37	56,89
geen mening	0,85	2,45	4,11	1,27	0,78	0,22	0,36	0,85	0,54
geen antwoord	0,22	0,23	1,95	0,16	0,12	0	0	0,07	0,09
N	1345	1446	1360	1437	1554	1522	1540	1449	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
oneens	16,23	18,03	18,09	15,14	12,78	13	17	24
noch eens noch oneens	29,45	29,24	29,2	29,21	27,8	20	27	30
eens	54,07	51,97	52,33	55,01	58,28	40	55	66
geen mening	0,25	0,76	0,1	0,28	0,86	0	1	4
geen antwoord	0	0	0,28	0,35	0,28	0	0	2
N	1440	1370	1446	1522	1515			

De jaren 2002 en 2007 worden buiten beschouwing gelaten bij de regressieanalyses omwille van hun afwijkend antwoordpatroon. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Een van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{1,10}=0,06$ $p=0,805$; noch eens, noch oneens: $F_{1,10}=24,38$ $p < 0,001$ $b=0,56$; eens: $F_{1,10}=3,64$ $p=0,085$).

In het algemeen vinden respondenten dat iedereen de verantwoordelijkheid heeft om mee te werken aan surveys. Doorheen de jaren wordt de mening van de respondenten over deze stelling minder uitgesproken: het percentage respondenten dat kiest voor 'noch eens, noch oneens' neemt toe met 0,56 procentpunten per jaar (zie figuur 22).

Figuur 22: iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken

g) Mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken aan een dergelijk interview

Het grootste deel van de respondenten vindt niet dat mensen betaald zouden moeten worden om mee te werken aan dergelijk interview (gemiddeld 67%) (zie tabel 24). De tweede grootste groep respondenten vindt van wel (gemiddeld 17%). Voor de jaren 2002 en 2007 is er opnieuw een duidelijk afwijkend patroon zichtbaar. Het percentage 'oneens' daalt, terwijl de percentages 'noch eens, noch oneens' en 'eens' stijgen. Opnieuw zien we hier het effect van het wegvallen van het sociaal wenselijk antwoorden bij mondelinge face-to-face interviews. Het effect is sterker aanwezig in 2007 dan in 2002. Naast het schriftelijke karakter van de vraag, stond de vraag in het onderdeel 'persoonlijke situatie en enquête' in plaats van in het onderdeel 'afronding'. De nadruk lag minder op het huidige onderzoek maar meer op enquêtes die reeds bij de respondent afgenomen waren. Hierdoor vermindert het sociaal wenselijk antwoorden nog meer.

Tabel 24: mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken

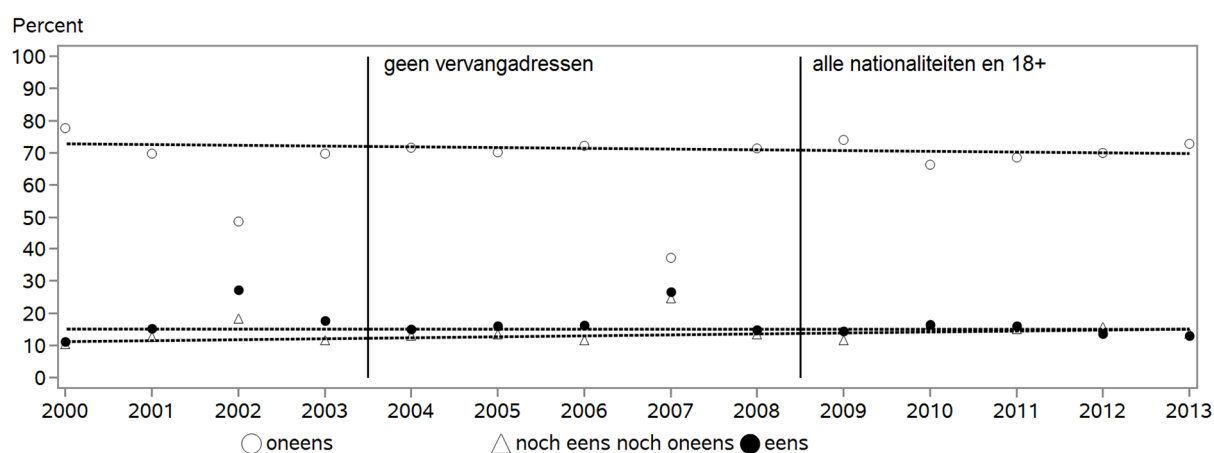
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
oneens	77,64	69,87	48,62	69,82	71,68	70,13	72,23	37,16	71,39
noch eens noch oneens	10,29	12,61	18,38	11,62	12,95	13,5	11,56	24,65	13,37
eens	11,28	15,3	27,19	17,75	15,15	15,98	16,2	26,56	14,78
geen mening	0,33	1,99	4,55	0,75	0,1	0,4	0	10,45	0,31
geen antwoord	0,45	0,22	1,26	0,07	0,12	0	0	1,19	0,15
N	1345	1446	1360	1437	1554	1522	1540	1257	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
oneens	74,04	66,36	68,54	70	72,76	37	67	78
noch eens noch oneens	11,54	16,57	15,12	15,7	13,59	10	14	25
eens	14,42	16,48	16	13,72	13,1	11	17	27
geen mening	0	0,53	0,06	0,28	0,28	0	1	10
geen antwoord	0	0,06	0,28	0,3	0,27	0	0	1
N	1440	1370	1446	1522	1515			

De jaren 2002 en 2007 worden buiten beschouwing gelaten bij de regressieanalyse omwille van hun afwijkend antwoordpatroon. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Een van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{(1,10)}=1,41$ $p=0,263$; noch eens, noch oneens: $F_{(1,10)}=9,20$ $p=0,013$ $b=0,30$; eens: $F_{(1,10)}=0,00$ $p=0,968$).

In het algemeen vinden respondenten niet dat mensen betaald zouden moeten worden voor hun medewerking aan surveys. Doorheen de jaren wordt de mening van de respondenten over deze stelling iets minder uitgesproken: het percentage respondenten dat kiest voor 'noch eens, noch oneens' neemt licht toe met 0,30 procentpunten per jaar (zie figuur 23).

Figuur 23: mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken

h) Met dergelijke onderzoeken krijgt de overheid een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking
De meeste respondenten vinden dat de overheid met dergelijke onderzoeken een goed beeld krijgt van wat er leeft bij de bevolking (gemiddeld 74%) (zie tabel 25). De tweede grootste groep respondenten is het noch eens, noch oneens hiermee (gemiddeld 19%). Opnieuw zien we een afwijking voor het jaar 2002. Het percentage respondenten dat het eens is met de stelling, is lager (58,92%). Er zijn meer respondenten die het oneens of noch eens, noch oneens zijn met de stelling. De schriftelijke aard van de vraag doet het sociaal wenselijk antwoorden verminderen.

Tabel 25: de overheid krijgt een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking

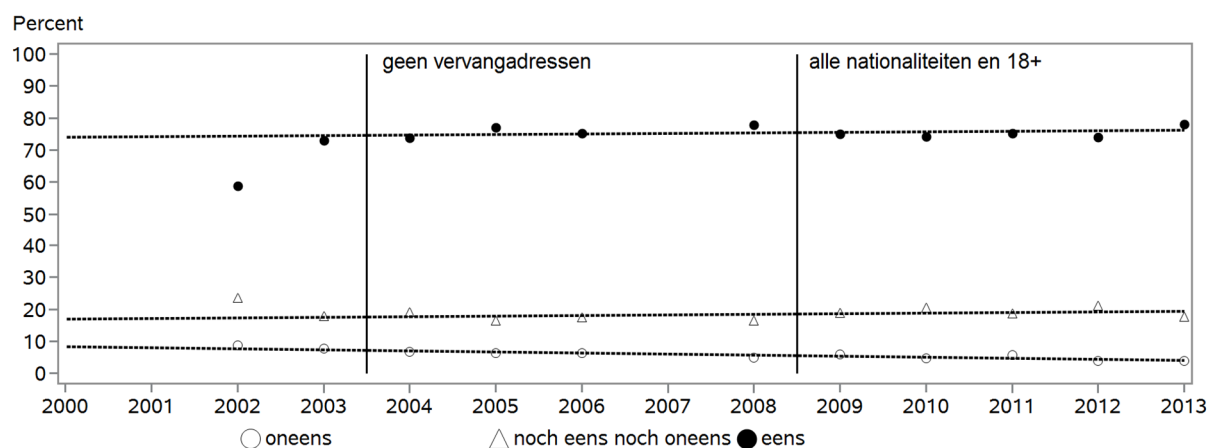
	2002	2003	2004	2005	2006	2008
oneens	8,73	7,81	6,7	6,36	6,43	5,01
noch eens noch oneens	23,53	17,87	19,06	16,49	17,55	16,49
eens	58,92	73,07	73,84	76,99	75,29	77,85
geen mening	7,36	1,05	0,28	0,16	0,74	0,56
geen antwoord	1,46	0,2	0,12	0	0	0,09
N	1360	1437	1554	1522	1540	1475

	2009	2010	2011	2012	2013	Min	Gem	Max
oneens	5,92	4,75	5,78	3,89	3,86	4	6	9
noch eens noch oneens	18,94	20,45	18,74	21,12	17,69	16	19	24
eens	74,99	74,17	75,25	74,11	78,1	59	74	78
geen mening	0,15	0,63	0,06	0,48	0,14	0	1	7
geen antwoord	0	0	0,17	0,4	0,21	0	0	1
N	1440	1370	1446	1522	1515			

Het jaar 2002 wordt buiten beschouwing gelaten bij de regressieanalyse omwille van het afwijkend antwoordpatroon. Er worden drie enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij het percentage respondenten met een bepaalde mening over de stelling, voorspeld wordt op basis van het jaartal. Een van deze drie modellen is significant (oneens: $F_{(1,8)}=34,80$ $p < 0,001$ $b=-0,33$; noch eens, noch oneens: $F_{(1,8)}=1,75$ $p=0,222$; eens: $F_{(1,8)}=1,04$ $p=0,338$).

In het algemeen vinden respondenten dat de overheid een goed beeld krijgt van wat er leeft bij de bevolking. Deze evaluatie wordt positiever doorheen de jaren: het percentage respondenten dat het oneens is met de stelling, neemt af met 0,33 procentpunten per jaar (zie figuur 24).

Figuur 24: de overheid krijgt een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking

i) Factoranalyse opinies over surveys

De opinies over surveys van de respondenten worden gemeten aan de hand van acht verschillende vragen. De resultaten hiervan werden hierboven uitvoerig besproken. Om de opinie van de respondent samen te vatten, voeren we een factoranalyse uit. We willen weten of er één of meerdere gemeenschappelijke factoren zijn die verantwoordelijk zijn voor de onderlinge samenhang tussen deze acht vragen. Voor 2000 en 2001 wordt er geen factoranalyse gedaan omdat er in deze jaren slechts vier vragen zijn over de opinie over surveys. Ook voor de jaren 2002 en 2007 wordt er geen factoranalyse gedaan omdat er te weinig items overblijven nadat alle schriftelijke vragen en vragen met een alternatieve formulering/positie verwijderd zijn.

De factoranalyses gebeuren dus voor de jaren 2003 tot 2006 en 2008 tot 2013. Er wordt voor elk jaar apart een verkennende factoranalyse uitgevoerd voor de acht vragen met de antwoorden op de vijfpuntsschaal. Voor de meeste jaren zijn de vragen onderling voldoende gecorreleerd om een factoranalyse uit te voeren (Kaiser's Measure of Sampling Adequacy > 0,80). Voor de jaren 2008, 2010, 2011 wordt de ondergrens van 0.80 net niet gehaald (zie tabel 26). In elk jaar komt dezelfde factorstructuur naar boven: er worden twee factoren behouden (eigenvalues > 1) (zie tabel 26).

Tabel 26: factoranalyse: Kaiser MSA en eigenvalues

	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kaiser MSA	0,8	0,83	0,83	0,81	0,78	0,80	0,77	0,77	0,80	0,82
Eigenvalue F1	2,76	3,10	2,96	2,82	2,69	2,76	2,71	2,69	2,70	2,97
Eigenvalue F2	1,23	1,21	1,18	1,14	1,29	1,29	1,27	1,51	1,27	1,18
Eigenvalue F3	0,82	0,80	0,83	0,86	0,89	0,82	0,87	0,82	0,84	0,82

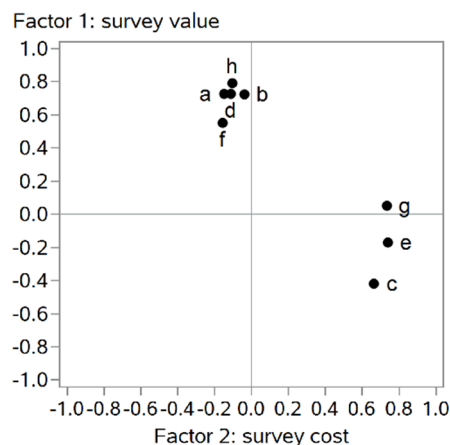
Om de interpreteerbaarheid van de factoren te verbeteren wordt een varimax rotatie gebruikt. Globaal genomen kunnen we stellen dat de oplossing van jaar tot jaar vrij stabiel is. Elk jaar zijn er vijf vragen (zie tabel 27) die hoog laden op de eerste factor en laag laden op de tweede factor. Men zou deze factor kunnen interpreteren als 'survey value'. De items zeggen iets over de mate waarin surveys een goede manier zijn om informatie te verzamelen. De andere drie vragen hebben telkens een lage lading voor de eerste factor en hoge lading voor de tweede factor. Men zou deze factor kunnen interpreteren als 'survey cost'. Deze items zeggen iets over de mate waarin deelname aan een survey iets vraagt van de respondent. Inspiratie voor de interpretatie van deze factoren werd gevonden bij Loosveldt en Storms (2008).

Tabel 27: items voor Factor 1 en Factor 2

5 items factor 1:	a) De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn bruikbaar om beleidsbeslissingen te nemen.
	b) De resultaten van dergelijke onderzoeken zijn steeds geloofwaardig.
	d) Via dergelijk onderzoek kan men zijn mening kenbaar maken.
	f) Iedereen heeft de verantwoordelijkheid om mee te werken aan dergelijke onderzoeken.
	h) Met dergelijke onderzoeken krijgt de overheid een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking.
3 items factor 2:	c) Dergelijke onderzoeken zijn voor de mensen die eraan meewerken een verspilling van hun tijd.
	e) Dergelijk onderzoek is een inbreuk op de privacy van de mensen.
	g) Mensen zouden moeten betaald worden om mee te werken aan een dergelijk interview.

In figuur 25 worden de twee factoren en de ladingen van de 8 uitspraken grafisch voorgesteld. Voor deze plot werden de data van 2004 gebruikt. De factorplot van de andere jaren is gelijkaardig. In deze plot is zichtbaar dat vraag c een licht verschillend patroon van factorladingen heeft. De factorlading voor factor 2 is gelijkaardig aan vragen g en e maar de factorlading voor factor 1 is wat sterker. De vraag over tijdsverspilling zegt, in mindere mate dan vragen a, b, d, f en h, ook iets over de 'survey value'.

Figuur 25: factorplot 2004

Om een beeld te krijgen van de evolutie van de 'survey value' en 'survey cost' doorheen de jaren worden voor elke respondent twee samenvattende scores berekend. De eerste score is het gemiddelde van de antwoorden op de vijf vragen die hoog laden op de factor 'survey value'. De tweede score is het gemiddelde van de antwoorden op de drie vragen die hoog laden op de factor 'survey cost'.

We gaan eerst de interne consistentie na van de vragen door voor elk jaar de gestandaardiseerde Cronbachs alfa te berekenen voor de vragen per factor (zie tabel 28). Voor de vragen van 'survey value' zijn alle Cronbachs alfa's groot genoeg ($\geq 0,70$), behalve die van 2010. Voor de vragen van 'survey cost' liggen de gestandaardiseerde Cronbachs alfa's lager, tussen 0,54 en 0,63. De onderlinge samenhang van deze drie vragen lijkt minder goed te zijn. Er dient in rekening gebracht te worden dat er maar een klein aantal vragen, nl drie, gebruikt wordt en dat de Cronbachs alfa hieraan gevoelig is. Ter controle bekijken we de onderlinge correlaties van de vragen voor elke factor.

Tabel 28: gestandaardiseerde Cronbachs alfa's

	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Survey value	0,70	0,77	0,73	0,70	0,70	0,72	0,69	0,73	0,70	0,73
Survey cost	0,57	0,57	0,59	0,54	0,58	0,54	0,60	0,63	0,57	0,58

De onderlinge correlaties van de vragen van de twee factoren zijn gelijkaardig (zie tabel 29). Het gemiddelde over alle jaren heen van de gemiddelde onderlinge correlaties van de vijf vragen van 'survey value' is 0,34. Voor de drie vragen van 'survey cost' is dit 0,31. Het gemiddelde over alle jaren heen van de kleinste onderlinge correlaties van de vijf vragen van 'survey value' is 0,23. Voor de drie vragen van 'survey cost' is dit 0,25. Het gemiddelde over alle jaren heen van de grootste onderlinge correlaties van de vijf vragen van 'survey value' is 0,46. Voor de drie vragen van 'survey cost' is dit 0,42. Deze verschillen zijn te verwaarlozen. Beide factoren blijken een gelijke mate van interne consistentie te hebben. De lage Cronbachs alfa's van 'survey cost' zijn te wijten aan het klein aantal items (3) in de schaal. We kunnen de samenvattende somscores gebruiken.

Tabel 29: gemiddelde, minimum en maximum van onderlinge correlaties

		2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013	gemiddelde
Survey value	gemiddelde	0,32	0,40	0,35	0,32	0,32	0,34	0,31	0,35	0,32	0,35	0,34
	minimum	0,19	0,30	0,25	0,21	0,20	0,26	0,17	0,25	0,21	0,22	0,23
	maximum	0,46	0,52	0,48	0,41	0,43	0,43	0,45	0,50	0,43	0,47	0,46
Survey cost	gemiddelde	0,31	0,31	0,33	0,28	0,32	0,28	0,33	0,36	0,30	0,32	0,31
	minimum	0,25	0,22	0,28	0,22	0,23	0,21	0,26	0,31	0,27	0,23	0,25
	maximum	0,43	0,43	0,40	0,41	0,41	0,42	0,45	0,45	0,36	0,44	0,42

De samenvattende scores voor 'survey value' en 'survey cost' zijn te vinden in tabel 30. Deze scores zijn constant doorheen de jaren. Er worden twee enkelvoudige regressiemodellen geschat waarbij de samenvattende score voorspeld wordt op basis van het jaartal. Geen van deze modellen is significant (Survey value: $F_{1,8}=1,24$ $p=0,299$; Survey cost: $F_{1,8}=0,02$ $p=0,899$). Er is geen lineaire stijging of daling van de scores doorheen de jaren. De evaluatie van 'survey value' ligt hoger dan die van 'survey cost'. We kunnen de beslissing van de respondenten om mee te werken aan een survey bekijken als een soort kosten-batenanalyse. De gemiddelde score voor de factor 'survey value' is telkens hoger dan de gemiddelde score voor de factor 'survey cost'. Dit betekent dat voor respondenten de waarde van het survey hoger wordt ingeschat dan de kosten die ermee gepaard gaan. Er zijn geen gegevens voor non-respondenten beschikbaar maar het zou interessant zijn om hun kosten-batenanalyse ook te kunnen bekijken. Voor non-respondenten zijn de kosten die gepaard gaan met deelname aan een survey wellicht groter dan de waarde van het survey, waardoor ze beslissen om niet deel te nemen aan het interview.

Tabel 30: samenvattende scores voor de twee factoren

	2003	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Survey value	3,64	3,64	3,62	3,64	3,69	3,61	3,61	3,66	3,63	3,73
Survey cost	2,15	2,18	2,20	2,19	2,18	2,20	2,25	2,23	2,20	2,10

Een mogelijke bedenking bij de bovenstaande redenering is dat respondenten de beslissing om al dan niet deel te nemen aan de survey nemen nog voordat ze aan de survey begonnen zijn. Ze hebben op dat moment geen duidelijk beeld over de betrokken survey en zijn dus waarschijnlijk niet in staat om een onderbouwde kosten-batenanalyse te maken. De vragen waarop de somscores van 'survey cost' en 'survey value' gebaseerd zijn, komen aan het einde van het interview. De antwoorden op deze vragen zullen dus grotendeels bepaald worden door het voorbije interview. Waarschijnlijk speelt hierbij ook de rationalisering van het eigen gedrag (=medewerking aan interview) een rol.

Het is misschien meer zinvol om de kosten-baten redenering te gebruiken voor gedrag dat zich afspeelt na het beantwoorden van de vragen over 'survey value' en 'survey cost', bijvoorbeeld het terugsturen van de drop-off vragenlijst. We verwachten dat de 'survey value' hoger ligt bij respondenten die de drop-off vragenlijst terugsturen dan bij diegenen die dat niet doen. Voor de 'survey cost' verwachten we het omgekeerde patroon. De gemiddelde somscore voor 'survey cost' en 'survey value' worden per groep van respondenten weergegeven, zowel per jaar als een gemiddelde over alle jaren heen, in tabel 31.

Tabel 31: Samenhang tussen terugsturen van de drop-off vragenlijst en survey cost/value

Somscore	Drop-off	2004	2005	2006	2008	2009	2010	2011	2012	gemiddelde
Survey cost	ja	2,17	2,19	2,17	2,16	2,18	2,2	2,2	2,19	2,18
Survey cost	neen	2,28	2,26	2,33	2,28	2,28	2,47	2,42	2,28	2,33
Survey value	ja	3,66	3,63	3,64	3,7	3,62	3,62	3,69	3,64	3,65
Survey value	neen	3,49	3,56	3,6	3,64	3,58	3,53	3,53	3,57	3,56

De somscore voor 'survey cost' ligt lager voor respondenten die de drop-off vragenlijst teruggestuurd hebben dan voor diegenen die dat niet gedaan hebben. De somscore voor 'survey value' ligt hoger voor respondenten die de drop-off vragenlijst teruggestuurd hebben dan voor diegenen die dat niet gedaan hebben. Dit bevestigt onze verwachtingen.

5.4.4.6. Besluit over de houding van de respondent ten aanzien van surveys

De houding van de respondent ten aanzien van surveys is positief. In het algemeen vinden respondenten de SCV-survey een aangename ervaring met gemakkelijke vragen. Ook al gaat het om een vrij lang interview, de overgrote meerderheid van de respondenten vindt dat het interview noch te lang, noch te kort is. Respondenten zouden opnieuw meewerken aan gelijkaardig onderzoek. Ze vinden de resultaten geloofwaardig en bruikbaar voor beleidsbeslissingen want de overheid krijgt via de survey een goed beeld van wat er leeft bij de bevolking. In de survey ziet men een mogelijkheid om zijn mening kenbaar te maken en men ervaart het niet als een inbreuk op zijn privacy of als tijdsverspilling. Respondenten vinden niet dat ze betaald moeten worden voor hun medewerking en ze vinden dat iedereen de verantwoordelijkheid heeft om mee te werken aan dergelijk onderzoek.

Daarnaast is de houding ook stabiel doorheen de tijd. Voor de mate waarin de onderzoeksresultaten bruikbaar zijn voor het beleid, waarin men zijn mening kan kenbaar maken en waarin de overheid de resultaten mag gebruiken voor beleidsbeslissingen is er zelfs een lichte positieve evolutie doorheen de jaren. De meningen worden doorheen de jaren minder uitgesproken wanneer het gaat over betaald worden voor deelname aan surveys of over de mate waarin iedereen verantwoordelijkheid heeft om deel te nemen aan surveys. De evaluatie van de duurtijd van het interview wordt negatiever doorheen de jaren. Deze evolutie hangt samen met de toenemende reële duur van het interview en is niet direct een teken van een negatiever wordende houding. Respondenten die niet opnieuw zouden deelnemen aan gelijkaardig onderzoek, sturen de drop-off vragenlijst minder terug dan respondenten die wel opnieuw zouden deelnemen aan gelijkaardig onderzoek. In deze eerste groep is de daling van het percentage teruggestuurde vragenlijsten doorheen de jaren ook sterker dan in de tweede groep.

De effecten van de mode waarin de opinie vragen over surveys werden gesteld (mondeling face-to-face of schriftelijk drop-off) en van de formulering en positie in de vragenlijst zijn zeer uitgesproken. Vragen die via een schriftelijke drop-off vragenlijst beantwoord worden, worden duidelijk negatiever beantwoord dan dezelfde vragen via een mondelinge face-to-face afname. Het is duidelijk dat wanneer bij het beantwoorden van de vragen geen interviewer aanwezig is er minder sociaal wenselijke antwoorden worden gegeven. Ook wanneer de evaluatie van de huidige vragenlijst minder in de verf gezet wordt of het woord 'enquête' in plaats van het woord 'onderzoek' gebruikt wordt, zijn de antwoorden negatiever.

Er is dus een stabiele, positieve houding ten aanzien van surveys aanwezig bij de respondenten. Deze wordt overschat doordat respondenten sociaal wenselijk antwoorden. Onderliggend aan deze houding kunnen we twee factoren onderscheiden: 'survey value' en 'survey cost'. De evaluatie van deze factoren is stabiel doorheen de tijd. Voor respondenten is de waarde van een survey groter dan de kosten die ermee gepaard gaan. Deze antwoorden zeggen niets over de houding van de volledige populatie aangezien non-respondenten niet bevroegd werden. Non-respondenten zullen vermoedelijk een negatievere houding hebben dan respondenten, misschien omdat voor hun de kosten die gepaard gaan met hun deelname aan een survey groter zijn dan de waarde van het survey.

5.4.5. Besluit individuele niveau surveyklimaat

We zien duidelijke aanwijzingen voor een verslechterend surveyklimaat. Voorbeelden hiervan zijn een stijgende refusal rate, een dalende cooperation rate, daling in het succes van de eerste contactpoging, toename van het gemiddeld aantal contactpogingen en het minder (spontaan) terugsturen van drop-off vragenlijsten. Men probeert deze verslechtering te compenseren door meer inspanningen te leveren tijdens de veldwerkperiode, bijvoorbeeld uitbreiding van de contactprocedure en het versturen van herinneringsbrieven. Deze vastgestelde trends zijn geleidelijk en lijken niet gerelateerd aan de wijziging van de populatieomschrijving (2009) of de steekproefprocedure (2004).

Voorlopig lijkt de non-respons bias nog niet te lijden onder dit langzaam verslechterend surveyklimaat. De response rates blijven stabiel, net als het verschil tussen respondenten en non-respondenten.

In de houding van de respondent ten aanzien van surveys zien we niet direct aanwijzingen voor een verslechtering van het surveyklimaat. Deze houding blijft positief. We mogen daarbij uiteraard niet vergeten dat dit een meting is bij diegene die hebben meegewerkt en dat dit gebeurt op basis van zelfrapportage die erg gevoelig is voor sociale wenselijkheid. Bij respondenten die hun medewerking geweigerd hebben, lijkt het vertrouwen in surveys de laatste jaren te dalen.

6. Algemeen besluit

Op het eerste zicht en op basis van een aantal basisindicatoren lijkt het surveyklimaat in Vlaanderen stabiel. De response rate van de SCV-survey is globaal gezien constant in de voorbije 18 jaar en ligt rond de 65%. Doorheen deze jaren wordt er telkens eenzelfde aantal interviews afgenomen op basis van steekproeven met eenzelfde grootte. De tijdsperiode waarin dit gebeurt, is ook constant. Het verschil tussen respondenten en non-respondenten op vlak van leeftijd, geslacht en scholingsgraad blijft gelijk. Verder hebben respondenten een positieve en stabiele houding ten aanzien van surveys waarbij de gepercipieerde waarde van een survey groter is dan de gepercipieerde kosten die gepaard gaan met deelname aan een survey. Een opvallende vaststelling is dat de veldwerkkost gedaald is met ongeveer € 25 per interview in 10 jaar tijd.

Wanneer we op basis van een aantal andere indicatoren het surveyklimaat meer in detail analyseren, ziet de evolutie van het surveyklimaat er heel wat minder rooskleurig uit. In 18 jaar tijd is de refusal rate met 9 procentpunten gestegen tot 24% en de cooperation rate met 8 procentpunten gedaald tot 68%. Het percentage respondenten dat de schriftelijke drop-off vragenlijst spontaan terugstuurt, is op 10 jaar tijd met 22 procentpunten gedaald. We zien in Vlaanderen een duidelijke afname van de bereidheid om mee te werken aan een survey. Onder de

ogenschijnlijk stabiele oppervlakte is er duidelijk een surveyklimaatverandering aan de gang. Het percentage van de eerste contactpogingen dat een (afpraak voor een) interview oplevert, is in 18 jaar met 14 procentpunten gedaald. Het gemiddeld aantal contactpogingen dat nodig is om de response rate constant te houden, is over dezelfde periode toegenomen van twee naar drie. De interviewers moeten doorheen de jaren meer tijd en energie steken in de contactprocedure om eenzelfde resultaat te bereiken.

De organisatie, implementatie en opvolging van het veldwerk is een sterk bepalende factor voor de resultaten van het veldwerk. Dit wordt vooral duidelijk wanneer de eerste vier surveyjaren vergeleken worden met de andere jaren. In deze vier jaren zijn er zeer sterk schommelende outcome rates. Vanaf 2000 werd er een veel strikter kader gehanteerd bij de implementatie van het veldwerk. Dit heeft gezorgd voor een stabilisatie van de outcome rates. Ook sommige designwijzigingen hebben een effect op de resultaten van het veldwerk. Er is geen effect zichtbaar van de wijziging van de steekproefprocedure in 2004. De verandering van de populatieomschrijving in 2009 heeft wel gezorgd voor meer taalbarrières maar dit is niet zichtbaar in de outcome rates aangezien taalbarrières beschouwd worden als niet-inzetbare eenheden. De veranderingen in de contactprocedure hebben wel een duidelijk effect. Het optrekken van het minimum aantal contactpogingen en het opstarten van refusal conversion hebben over een periode van 18 jaar gezorgd voor een toename in de contact rates van 8 procentpunten tot 95%. Het is maar door de toegenomen inspanningen langs de kant van de interviewers op vlak van de contactprocedure dat de daling van de bereidheid van de respondenten om mee te werken gecompenseerd kon worden en de response rates constant gebleven zijn.

De vraag kan gesteld worden hoe dit alles in de toekomst verder zal evolueren. Het arsenaal aan middelen en mogelijkheden met betrekking tot de contactprocedure om de dalende bereidheid van respondenten te compenseren, lijkt stilaan uitgeput te zijn. Een volgend punt waarop ingegrepen zou kunnen worden, is de graad van refusal. Het is niet voldoende dat de interviewers de geselecteerde personen kunnen bereiken. Ze moeten ze ook kunnen overtuigen om deel te nemen aan het interview. In dit opzicht kan gedacht worden aan het extra opleiden van interviewers in het omgaan met personen die hun medewerking in eerste instantie weigeren. Verder kan er gekeken worden of een (financiële) vergoeding van respondenten kan bijdragen tot een daling van de refusal rate. Ook het beperken van de lengte van de vragenlijst en de duur van het interview kan mogelijk een aantal twijfelaars over de streep trekken. Toch zullen ook deze maatregelen slechts een tijdelijk remedie zijn wanneer het surveyklimaat in Vlaanderen blijft verslechteren.

Interviewers spelen een cruciale rol in surveys en in onderzoek over surveys. Ze zijn een belangrijke schakel tussen de steekprofeenheden en de onderzoekers. Langs de ene kant moeten ze zorgen voor inhoudelijk correcte data met betrekking tot het onderwerp van het onderzoek. Dit is en blijft hun core business. Langs de andere kant staan ze ook in voor het verzamelen van gegevens met betrekking tot het veldwerkverloop en de dataverzameling. We zijn als onderzoekers van hun afhankelijk wat betreft de informatie op de contactbladen over hun contactpogingen en de reacties van de gecontacteerde personen. Wanneer zij deze contactbladen niet nauwkeurig en waarheidsgetrouw invullen, hebben onze analyses over veranderingen in het surveyklimaat weinig betekenis. Daarom is het belangrijk om de interviewers goed op te leiden en hun op een correcte manier voor hun inspanningen te vergoeden. Ze vormen immers de hoeksteen van kwaliteitsvol (onderzoek over) surveys.

7. Referenties

- The American Association for Public Opinion Research. (2004) *Standard Definitions: Final Dispositions of Case Codes and Outcome Rates for Surveys*. 3th edition. Lenexa, Kansas: AAPOR.
- The American Association for Public Opinion Research. (2015) *Standard Definitions: Final Dispositions of Case Codes and Outcome Rates for Surveys*. 8th edition. AAPOR.
- Beullens, K., Stoop, S., Loosveldt, G., & Vandenplas, C. (2014). *Response rates in the European Social Survey: In- or decreasing? Or a matter of the fieldwork efforts?* Nonresponse Workshop, Reykjavik, 2-4 September 2014.
- de Heer, W. (1999). International response trends: Results of an international survey. *Journal of Official Statistics*, 15, 129-142.
- de Leeuw, E., & De Heer, W. (2002). Trends in household nonresponse: A longitudinal and international comparison. In R. Groves, D. Dillman, J. Eltinge & R. Little (Eds.), *Survey nonresponse* (pp. 41-54). New York: Wiley.
- Groves, R.M. (1989). *Survey Errors and Survey Costs*. New York: Wiley.
- Kim, J., Gerhsensom, C., Glaser, P., & Smith, T.W. (2011). The polls-trends. Trends in surveys on surveys. *Public Opinion Quarterly*, 75(1), 165-191.
- Loosveldt, G., & Storms, V. (2003). Peilen in Vlaanderen. De houding van de Vlaming t.a.v. surveyonderzoek. In *Vlaanderen Gepeild!* (pp. 347-370). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Loosveldt, G., & Storms, V. (2008). Measuring public opinions about surveys. *International Journal of Public Opinion Research*, 20(1), 74-89.
- Pickery, J. (2010). *Aanmaak en gebruik van gewichten voor surveydata: met toepassing in SPSS*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Methoden & Technieken 2010/3.

8. Lijst van basisdocumentaties en procesevaluaties 1996 - 2013

- Carton, A., & Loosveldt, G. (2000). *Basisdocumentatie: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 1996*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- Carton, A., & Loosveldt, G. (2000). *Basisdocumentatie: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 1997*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- Carton, A., & Loosveldt, G. (2000). *Basisdocumentatie: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 1998*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- Carton, A., & Loosveldt, G. (2000). *Basisdocumentatie: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 1999*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- Carton, A., & Loosveldt, G. (2000). *Basisdocumentatie: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 2000*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- De Vacht, S., & Loosveldt, G. (2000). *Procesevaluatie van de dataverzameling in het kader van het meetinstrument: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 2000*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- De Vacht, S., & Loosveldt, G. (2001). *Basisdocumentatie: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 2001*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- De Vacht, S., & Loosveldt, G. (2001). *Procesevaluatie van de dataverzameling in het kader van het meetinstrument: Culturele verschuivingen in Vlaanderen 2001*. Leuven: Afdeling Dataverzameling en Analyse, Departement Sociologie, KU Leuven.
- Carton, A., Hegemann, L., & Van Geel, H. (2002). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2002*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Planning en Statistiek.
- Carton, A., Verbelen, J., & Van Geel, H. (2004). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2003*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Planning en Statistiek.
- Carton, A., Van Geel, H., & De Pelsemaeker, S. (2005). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2004*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, administratie Planning en Statistiek.
- Carton, A., Vander Molen, T., Pickery, J., & Van Geel, H. (2006). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2005*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Technisch rapport 2006/1.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2007). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2006*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Technisch rapport 2007/2.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2008). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2007*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Technisch rapport 2008/3.

- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2009). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2008*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Technisch rapport 2009/2.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2010). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2009*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Methoden & Technieken 2010/4.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2012). *Basisdocumentatie: Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2010*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Methoden & Technieken 2012/4.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2013a). *Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2011. Methodologisch-technisch rapport en procesevaluatie van de dataverzameling*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Methoden & Technieken 2013/3.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2013b). *Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2012. Methodologisch-technisch rapport en procesevaluatie van de dataverzameling*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Methoden & Technieken 2013/5.
- Carton, A., Vander Molen, T., & Pickery, J. (2014). *Sociaal-culturele verschuivingen in Vlaanderen 2013. Methodologisch-technisch rapport en procesevaluatie van de dataverzameling*. Brussel: Vlaamse overheid, Studiedienst van de Vlaamse Regering, SVR-Methoden & Technieken 2014/3.

